



Julia Ikäheimonen

Jenna Manninen

Jaakko Rauhansalo

Carita Tikka

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan amk-tutkinto

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyö, 2024

**VAHVIS-HYVINVOINTIKARTOITUS
– TYÖKALU LASTENSUOJELUN
SIJAISHUOLLON TYÖKENTÄLLE**



TIIVISTELMÄ

Julia Ikäheimonen, Jenna Manninen, Jaakko Rauhansalo & Carita Tikka
Vahvis-Hyvinvointikartoitus – työkalu lastensuojelun sijaishuollon työkentälle
48 sivua ja 2 liitettä
Kevät 2024
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)

Lastensuojelulaitoksissa ei ole olemassa yhtenäisiä toimintatapoja tai käytäntöjä siihen, kuinka lasten hyvinvointia ja elämäntilannetta selvitetään tai arvioidaan sijoituksen alussa tai sen aikana. Lasten hyvinvoinnin ja kokonaisvaltaisen tilanteen selvittäminen painottuu pääsääntöisesti siihen vaiheeseen, kun arvioidaan lastensuojelun palveluiden tarvetta. Lapsen hyvinvointia tulisi kuitenkin kartoittaa jatkuvasti ja kokonaisvaltaisesti hänen ollessaan myös sijaishuollossa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli vastata tähän tarpeeseen ja kehittää työelämäyhteistyökumppanille, Vanhamäen lastenkodille, työkalu lasten hyvinvoinnin kartoittamiseen. Tavoitteena oli, että opinnäytetyön lopputuotoksena syntyvä hyvinvointikartoitus vahvistaa ja tukee Vanhamäen lastenkodin tekemää arviointityön laadukkuutta ja vaikuttavuutta.

Opinnäytetyö on kehittämispainotteinen, ja sen lopputuloksena syntyi Vahvis-Hyvinvointikartoitus lastenkodin työntekijöille. Opinnäytetyön kehittämismenetelminä toimivat puolistrukturoidut ryhmähaastattelut sekä vertaiskehittäminen, eli benchmarking. Haastattelut toteutettiin, koska oli tärkeää selvittää, mitä lastenkodin työntekijät pitivät tärkeinä asioina lapsien hyvinvoinnin kannalta. Haastatteluista saatu aineisto analysoitiin teemoittelun avulla, jotta aineistosta löydettiin toistuvia aihepiirejä. Vertaiskehittämisprosessissa tavoitteena oli ottaa selvää, miten eri sijaishuoltopaikoissa arvioidaan lasten elämäntilannetta sekä hyvinvointia ja millaisia työkaluja heillä on käytössään.

Vahvis-Hyvinvointikartoitus toimii apuna lapsen kokonaisvaltaisen elämäntilanteen ja hyvinvoinnin kartoittamisessa. Hyvinvoinnin kartoittaminen on jatkumoa arviointityölle, jota sosiaalityöntekijät tekevät lapsen tilannetta arvioidessa ennen lapsen saapumista lastenkotiin. Työkalu on jokaisen työntekijän käytettävissä ja apuna myös vaikeiden asioiden puheeksi ottamisen tukena. Lapsen tilanteen ja hyvinvoinnin selvittämisen lisäksi työkalu toimii apuna tiedon keräämisessä sekä haasteiden ja vahvuuksien havainnoinnissa. Vahvis-Hyvinvointikartoitus koostuu ohjeistuksesta, kysymyksistä aihepiireittäin jaoteltuna sekä yhteenvetolomakkeesta. Työkalu on helposti käytettävä, lapsen edun mukainen ja häntä osallistava. Hyvinvointikartoituksen avulla lapsen subjektiivinen kokemus hänen hyvinvoinnistaan saadaan esiin.

Asiasanat: hyvinvointi, hyvinvointikartoitus, lastensuojelu, sijaishuolto

ABSTRACT

Julia Ikäheimonen, Jenna Manninen, Jaakko Rauhansalo & Carita Tikka
Vahvis-Wellbeing Survey – A tool for a workplace in the field of child welfare and foster care

48 pages and 2 appendices

Spring 2024

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Degree: Bachelor of Social Services

There are no common procedures or practices in child welfare institutes as to how the evaluation of a child's wellbeing and life situation is made in the beginning or during the child's foster care. The wellbeing and overall situation of a child is mainly evaluated when decisions about service needs are made. All the same the child's wellbeing should be evaluated constantly and comprehensively also during the foster care. The purpose of this thesis was to respond to that need and create a tool for the evaluation of a child's wellbeing for Vanhamäki Children's Home. The aim was that the final product of this thesis, a wellbeing survey, strengthens and supports the quality and effectiveness of the evaluation work made at Vanhamäki Children's Home.

This thesis is development-oriented and as a major product a Vahvis-Wellbeing Survey was created for the employees of the children's home. Development methods used in this thesis were semi-structured group interviews and benchmarking. Interviews were held because it was important to find out what the employees of the children's home think are essential things regarding children's wellbeing. The material of the interviews was analysed with the help of theming so that repetitive themes were found. The aim of benchmarking was to find out how different child welfare institutes evaluate children's wellbeing and life situation and what kind of tools they use to do that.

Vahvis-Wellbeing Survey is aimed to work as help to evaluate the child's wellbeing and overall life situation. The surveying of wellbeing is continuum to the evaluation work made by social workers before the child enters the children's home. The tool is for the use of all the employees at the children's home and it also provides support when harder issues need bringing up. In addition of surveying the child's wellbeing and situation, the tool provides support collecting information and observing challenges and strengths. Vahvis-Wellbeing Survey consists of instructions, questions sorted by themes and summary form. The tool is easy to use, takes the child's interest into consideration and engages the child. The aim of the wellbeing survey is to bring up the children's subjective experiences about their own wellbeing out in the open.

Keywords: wellbeing, wellbeing survey, child welfare, foster care

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 LASTENSUOJELU	6
2.1 Sijaishuolto ja huostaanotto	7
2.2 Sijoitusten taustalla olevat tekijät	8
2.3 Lapsen etu ja osallisuus	10
2.4 Lastensuojelun ja sijaishuollon laatu	13
3 HYVINVOINTI	16
3.1 Hyvinvointitutkimus	16
3.2 Hyvinvoinnin mittaaminen	20
3.3 Lasten hyvinvointi	21
3.4 Lasten hyvinvointi lastensuojelussa	23
4 TYÖELÄMÄYHTEISTYÖKUMPPANI, TARKOITUS JA TAVOITTEET	26
5 HYVINVOINTIKARTOITUKSEN KEHITTÄMISPROSESSI.....	28
5.1 Benchmarking eli vertaiskehittäminen.....	28
5.2 Haastattelu kehittämistyönmenetelmänä	30
5.3 Haastatteluaineiston analyysi.....	32
5.4 Palautteet.....	34
5.5 Vahvis-Hyvinvointikartoitus	35
6 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	39
7 POHDINTA	40
LÄHTEET.....	43
LIITE 1. Benchmarking sähköposti	49
LIITE 2. Ryhmähaastattelun / hyvinvointimittariston pohja.....	50

1 JOHDANTO

Suomessa kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä oli lähes 18 000 vuoden 2022 aikana. Koko väestöön suhteutettuna tämä tarkoittaa 1,6 prosenttia lapsista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023.) Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle ensisijaisesti perhehoitoon, ammatillisiin perhekoteihin ja erilaisiin lastensuojelulaitoksiin (Räty, 2023, s. 582). Lastensuojelulaitoksissa ei ole yhtenäisiä toimintatapoja tai käytäntöjä siihen, kuinka lasten hyvinvointia ja elämäntilannetta selvitetään tai arvioidaan sijoituksen alussa tai sen aikana. Joitain työkaluja ja -menetelmiä hyvinvoinnin ja lapsen kokonaisvaltaisen tilanteen selvittämiseen on olemassa, mutta ne on kohdistettu enemmänkin sosiaalityöntekijöiden käyttöön siihen vaiheeseen, kun arvioidaan lastensuojelun palveluiden tarvetta. Lapsen hyvinvointia tulisi kuitenkin arvioida jatkuvasti ja kokonaisvaltaisesti myös hänen ollessaan sijaishuollossa. Opinnäytetyön tarkoituksena on vastata tähän tarpeeseen ja kehittää työelämäyhteistyökumppanillemme, Vanhamäen lastenkodille, työkalu lasten hyvinvoinnin kartoittamiseen.

Opinnäytetyömme on kehittämispainotteinen, ja se toteutetaan produktiona. Produktiossa lopputuloksena on jokin uusi tuote tai palvelu (Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2010, s. 32–33). Opinnäytetyön aihe ja tarve nousi esiin työelämäyhteistyökumppanin kanssa käydyissä keskusteluissa. Heidän toiveenaan oli saada työntekijöiden käyttöön toimiva ja helppokäyttöinen työkalu, jonka avulla selvittäisiin kokonaisvaltaisesti sijoitukseen saapuvan ja siellä olevan lapsen hyvinvointia ja elämäntilannetta yhdessä lapsen kanssa. Kehittämästämme hyvinvointikartoituksesta tuleekin työkalu, jonka avulla voidaan selvittää lapsen tilannetta, hyvinvointia, avun tarpeita sekä vahvuuksia.

Opinnäytetyönprosessin aikana olemme haastatelleet Vanhamäen lastenkodin henkilökuntaa huomioidaksemme heidän toiveensa ja tarpeensa kartoitustyökälulle. Haastatteluiden lisäksi selvitimme benchmarkingin eli vertaiskehittämisen avulla, kuinka muissa lastensuojeluyksiköissä tehdään lasten tilanteiden ja hyvinvoinnin arviointia sekä millaisia työkaluja heillä on käytössään. Näistä saatujen

aineistojen avulla sekä työmme teoreettisesta viitekehyksestä nousseiden asioiden tukemana olemme kehittäneet hyvinvointikartoitusta niin, että lopputuloksena on mahdollisimman kokonaisvaltainen työkalu lapsen hyvinvoinnin ja elämäntilanteen selvittämiseen työelämäyhteistyökumppanillemme. Työmme teoreettisen viitekehysten muodostavat lastensuojelun ja sijaishuollon käsitteet ja laatuun vaikuttavat tekijät, syyt sijoitusten taustalla sekä lapsen edun ja osallisuuden käsitteet. Näiden lisäksi teoreettisessa viitekehyksessä avaamme hyvinvoinnin teoriaa painottaen sen tutkimusta, mittaamista ja lasten hyvinvointia.

2 LASTENSUOJELU

Vastuu lapsen hyvinvoinnista on ensisijaisesti vanhemmilla tai muilla huoltajilla, mutta viranomaisilla on velvollisuus tukea vanhempia tai huoltajia lapsen kasvatustehtävässä. Perheelle on pyrittävä tarjoamaan apua riittävän varhain ja tarvittaessa ohjattava lapsi ja perhe lastensuojelun piiriin, jossa tarvittavat palvelut ja tukitoimet voidaan järjestää. Lastensuojelun järjestämisestä ja sen kustannuksista vastaa se hyvinvointialue, johon lapsen kotikunta kuuluu. (L 417/2007 2. §, 16. §; Malja ym., 2019, s. 23.) Lastensuojelulaki turvaa lapsen oikeuden tasapainoiseen kehitykseen, turvalliseen kasvuympäristöön sekä erityiseen suojeluun. Lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun sisältyvät asiakassuunnitelman tekeminen ja avohuollon tukitoimien järjestäminen, mutta myös lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuolto sekä jälkihuolto. Palveluita ja tukitoimia voidaan antaa paitsi lapselle yksin, myös lapsen vanhemmille, huoltajille tai muille henkilöille, jotka pitävät lapsesta huolta. (L 417/2007 3. §; Rätty, 2023, s. 4.)

Lastensuojelua toteutetaan lapsen ja perheen kanssa yhteistyössä ja se perustuu ensisijaisesti vapaaehtoisuuteen. Lapselle ja perheelle järjestetään tukea ja palveluita ensisijaisesti avohuollon tukitoimina, mutta kaikissa tilanteissa on valittava se palvelu tai tukitoimi, jolla juuri kyseisessä tilanteessa parhaiten turvataan lapsen etu. Toimenpiteissä täytyy pyrkiä hienovaraisuuteen ja siihen, että lapselle ja perheelle aiheutetaan mahdollisimman vähän haitallisia seurauksia. (Rätty, 2023, s. 10–12.) Lapsi- ja perhekohtaiset tilanteet vaihtelevat suuresti ja toisinaan lapsen tai perheen tilanteeseen riittää lyhytaikainen apu, kun taas toisissa tapauksissa tarvitaan useita eri toimia koko lapsuuden ajan (Bardy, 2013, s. 73).

Hyvinvointialueen on ryhdyttävä avohuollon tukitoimiin viipymättä lastensuojelun tarpeen toteutamisesta. Tukitoimien keskeinen tehtävä on lapsen kasvuolojen kehittäminen sekä vanhemmuuden tukeminen. Näillä toimilla pyritään siihen, että lapsen sijoitus kodin ulkopuolelle voidaan välttää. Sosiaalityössä korostuu neuvova ja ohjaava rooli, ja palveluja järjestettäessä ja antaessa on otettava huomioon lapsen ja perheen yksilöllinen tarve. Avohuollon tukitoimien järjestämisen edellytyksenä on, että lapsen huoltaja ja 12 vuotta täyttänyt lapsi suostuvat niihin

vapaaehtoisesti. (L 417/2007 34. §, 36. §; Rätty, 2023, s. 380, s. 383, s. 388.) Suomessa lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli vuonna 2022 yhteensä noin 37 000 lasta ja määrä pysyi lähes samana (-1 %) kuin vuonna 2021 (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023).

Avohuollon tukitoimena lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle perhe- tai laitoshuoltoon. Sijoituksen tulisi tapahtua ensisijaisesti siten, että lapsi sijoitetaan yhdessä huoltajansa tai muun hänen hoidostaan vastaavan henkilön kanssa. Lapsi voidaan iästä riippumatta sijoittaa myös lyhytaikaisesti yksin. Tämä edellyttää lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumusta. Lyhytaikaisen avohuollon sijoituksen aikana voidaan arvioida esimerkiksi tarvetta lapsen pidempiaikaiseen sijoitukseen tai huostaanottoon. Kiireellisellä sijoituksella tarkoitetaan tilannetta, jossa lapsi on välittömässä vaarassa tai sijoitukselle on kiireellinen ja pakottava tarve. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi huoltajan lapsen kohdistama väkivalta tai kykenemättömyys hoitaa lastaan humalatilasta, mutta myös lapsen oma haitallinen käyttäytyminen, kuten päihteiden käyttö. Kiireellinen sijoitus voi kestää enimmillään 30 päivää, mutta se tulee päättää niin pian kuin mahdollista. (L 417/2007 37. §, 38. §; Rätty, 2023, s. 394–395, s. 411–413.) Kiireelliset sijoitukset nousivat Suomessa vuonna 2022 vuoteen 2021 verrattuna kolme prosenttia ja määränä tämä on 4 498 lasta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023).

2.1 Sijaishuolto ja huostaanotto

Sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella kiireellisen sijoituksen tai huostaanoton aikana. Sijoituksen valmistelee ja sijaishuoltopaikan valitsee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, mutta itse päätöksen sijaishuoltoon sijoittamisesta tekee sosiaalihuollon johtava viranhaltija. Sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, ammatillisessa perhekoivissa, laitoshuoltona tai muulla lapsen edun ja tarpeiden edellyttämällä tavalla. Ratkaisu valittavasta sijoitusmuodosta tulee tehdä yksinomaan lapsen yksilöllisten tarpeiden ja sijaishuoltoon johtaneiden syiden mukaan. (L 417/2007 49. §; Rätty, 2023, s. 582; Sijaishuollon muodot, 2023.) Huostaanotto on vaativa, mutta varsin pieni osa lastensuojelun kokonaisuutta. Kaikki huostaanotot eivät ole

yleisestä käsityksestä poiketen tahdonvastaisia, eli huoltajan tai 12 vuotta täyttäneen lapsen vastustamia, vaan niitä on kaikista huostaanotoista vain noin viidesosa ja kaikki muu lastensuojelu perustuu yhteisymmärrykseen työntekijöiden ja perheen välillä. (Taskinen, 2017, s. 363–364.) Huostassa olleiden lasten määrä oli vajaat 11 500 lasta vuonna 2022. Määrä pysyi vuoden 2021 tasolla (-1 %). (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023.)

Hyvinvointialueella on ehdoton velvollisuus ottaa lapsi huostaan ja sen on järjestettävä hänelle sijaishuolto, mikäli vakavat puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet vaarantavat lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi itse vaarantaa vakavasti omaa kasvuaan ja kehitystään omalla käyttäytymisellään, esimerkiksi päihteitä käyttämällä. Huostaanottoon ja sijaishuoltoon voidaan ryhtyä vain, jos avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä tai sopivia, ja sijaishuolto arvioidaan lapsen edun mukaiseksi. Lapsen etu huostaanoton ja sijaishuollon yhteydessä merkitsee sitä, että huostaanottoa koskevaa hakemusta tai huostaanotto päätöstä hallinto-oikeudelle tehdessä on kuvattava millä tavoin huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen vastaa lapsen etuun ja tuen tarpeisiin paremmin kuin kotiin jääminen. Huostaanotto on aina väliaikainen toimenpide ja aktiivisesti tulee pyrkiä siihen, että huostassapito lopetetaan heti, kun sille ei enää ole tarvetta. (L 417/2007 40. §, 47. §; Rätty, 2023, s. 438–439, s. 443, s. 451, s. 571.)

2.2 Sijoitusten taustalla olevat tekijät

Lastensuojelun avohuollon asiakkuuksien sekä kodin ulkopuolelle sijoitettujen ja huostaanotettujen lasten määrä ja osuus suhteessa muuhun samanikäiseen väestöön on kasvanut selvästi 1990-luvulta lähtien, kunnes kasvu tasaantui 2010-luvulle tultaessa. Kodin ulkopuolelle sijoittamista selittävä tutkimus on historialtaan ollut Suomessa hyvin hajanaista ja pääasiassa laadullista. Myös kansainvälinen tilastollinen tutkimus aiheesta on melko vähäistä, vaikka muutamia merkittäviä, tänäkin päivänä merkityksellisiä, tutkimuksia aiheesta onkin tehty. (Kestilä ym., 2012, s. 34–35.)

Kestilän ym. (2012, s. 34–52) tutkimus on ensimmäinen suomalainen tutkimus, joka tarjoaa tietoa kodin ulkopuolelle sijoittamisen riskitekijöistä ja riskien suuruuksista yhdessä kokonaisessa ikäkohortissa, 1987 vuonna syntyneissä henkilöissä. Tutkimus osoittaa selviä eroja perhetekijöissä ja elinoloissa syntymähetkestä nuoruuteen saakka kodin ulkopuolelle sijoitettujen, sekä väestöverrokkien välillä. Keskeisimpiä sijoituksiin ennustavia tekijöitä ovat muun muassa vanhempien kouluttamattomuus, äidin yksinhuoltajuus lapsen syntymähetkellä, äidin mielenterveysongelmat sekä perheen taloudelliset ongelmat. Teini-iässä riskit sijoitusten taustalla muuttuvat ja tutkimuksen perusteella todetaan, että riskitekijöiden voimakkuus vaihtelee lapsen sijoitusiän mukaan.

Uudempaa tutkimusta kodin ulkopuolelle sijoittamisen riskitekijöistä on tuottanut Sosiaali- ja terveysministeriö. Se antoi Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle toimeksi toteuttaa Lastensuojelun kehittämis- ja tutkimishankkeen (2013–2015), minkä osana tuotettiin myös HuosTa-hanke. Hankkeen avulla oli tarkoitus vahvistaa lastensuojelun tietopohjaa sekä tutkimusta ja siinä selvitettiin esimerkiksi huostaanoton taustoja, palvelupolkuja ja kustannuksia. Tutkimuksesta selvisi, että sijoitettujen lasten elämäkokemukset ja hyvinvointi eroavat merkittävästi saman ikäluokan vastaavasta tilanteesta niin ennen sijoitusta kuin sijoituksen jälkeenkin. Lasten ja nuorten sijoitusten yhteydessä kohdataan perheiden pitkään kehittyneitä vaikeuksia, joissa ylisukupolvinen huono-osaisuus ja yhteiskunnallinen eriarvoistuminen ovat läsnä. Sijoitusten taustalla on köyhyyttä, vanhempien uupumista ja sairauksia, sekä moniongelmaisia tilanteita perheiden erilaisissa muutosvaiheissa, kuten erotilanteissa. Huostaanotetut lapset perheineen eivät kuitenkaan muodosta yhtenäistä joukkoa, vaan tilanteet ovat vaihtelevia ja ongelmien kategorisointi on haastavaa. (Heino ym., 2016, s. 1–4.)

HuosTa-hankkeen tutkimuksen mukaan sijoituksen taustalla olevat tekijät voidaan jaotella karkeasti kolmeen; perheen ympäristön tekijät, tekijät liittyen lapsen vanhempiin ja tekijät liittyen lapseen itseensä. Kun ympäristötekijöitä tarkastellaan lähemmin, on sijoitusten taustalla usein perheen tai vanhempien erillään asuminen ja perheen taloudelliset vaikeudet. Myös vanhemman työhön tai työttömyyteen liittyvät tekijät tulivat esiin sijoitusten taustalla. (Heino ym., 2016, s. 67.) Myös useat aikaisemmat tutkimukset kodin ulkopuolelle sijoittamisen

riskitekijöistä ovat tulleet siihen tulokseen, että riskit voidaan karkeasti jaotella lapsen yksilöllisiin ominaisuuksiin, lähisuhteisiin ja perheeseen sekä elinympäristöön liittyviin tekijöihin (Kestilä ym., 2012, s. 35).

HuosTa-hankkeen mukaan vanhemman fyysinen sairaus oli lapsen sijoituksen taustalla noin joka neljännessä tapauksessa. Sen sijaan vanhemman vammaisuus tai kehitysvammaisuus esiintyi lapsen sijoituksen taustalla vain muutamalla prosentilla. Sijoituksen taustatekijänä melkein puolella vanhemmista havaittiin vaikeuksia, jotka liittyivät toiminnan ohjaukseen, mikä voi viitata esimerkiksi heikompaan kykyyn suunnitella, organisoida tai toteuttaa arkisia tehtäviä. Haasteet voivat johtua muun muassa oppimisvaikeuksista, kehityksellisistä häiriöistä tai neurologisista poikkeavaisuuksista. Vanhemmat ovat myös uupuneita ja jaksamattomia. Lapsen vanhempien ongelmista suurimmaksi sijoitusten taustalla olevaksi tekijäksi nousivat mielenterveysongelmat, ja iso osa lapsista näki myös vanhemman alkoholin käyttöä perheessään. (Heino ym., 2016, s. 68–70.)

HuosTa-tutkimuksessa tarkasteltiin myös sijoituksen taustalla olevia lapsesta johtuvia syitä. Noin joka kolmannella lapsella arvioitiin olevan fyysinen tai neurologinen sairaus. Erityisesti lapsilla arvioitiin olevan ADHD-diagnoseja. Myös identiteetin rakentumiseen liittyviä tekijöitä huomattiin. Kahdella kolmesta lapsesta ilmeni psyykkistä oireilua ja mielenterveysongelmia. Väkivaltaista käyttäytymistä esiintyi melkein puolilla lapsista. Alkoholin ja muiden päihteiden käytön ongelmat kiinnittyvät vahvimmin teini-ikäisiin; heistä noin neljänneksellä sijoituksen taustalla oli alkoholin ja/tai päihteiden käyttöä. Noin joka toisella lapsella on paljon ongelmia koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyen ja teini-ikäisistä koulunkäynnin ja opiskelun ongelmia ilmenee jopa 88 prosentilla. (Heino ym., 2016, s. 71–74.)

2.3 Lapsen etu ja osallisuus

Lapsen lastensuojelun tarvetta arvioidessa sekä lastensuojelua toteutettaessa on aina ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen edun sisältö riippuu lapsen iästä, kehitystasosta, sekä elämäntilanteesta. Lapsen etua ei siis voi

määritellä tyhjentävästi, vaan kyse on aina yksilökohtaisesta harkinnasta – mikä on tälle lapselle parasta tässä hetkessä. Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten erilaiset toimenpiteet ja ratkaisut turvaavat lapselle muun muassa tasapainoisen kehityksen, läheiset ihmissuhteet sekä mahdollisuuksia saada iän ja kehitystason mukaista valvontaa ja huolenpitoa. Lapselle halutaan taata turvallinen kasvuympäristö, henkinen ja ruumiillinen koskemattomuus sekä mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa omiin asioihinsa. Lastensuojelussa on käytettävä ensisijaisina tukitoimina siis avohuollon palveluita, jollei lapsen etu muuta, esimerkiksi sijaishuoltoa, vaadi. Jos sijaishuoltoon päädytään lapsen edun mukaisesti, on siihen pohjaten edelleen huomioitava myös tavoite perheen jälleenyhdistämiseen. (L 417/2007 4. §; Rätty, 2023, s. 9, 13–14.)

Perustuslaki (6 §:n 3 momentti) ja täten myös lastensuojelulaki määräävät, että kaikissa lastensuojelulain mukaisissa toimissa sekä päätöksenteossa on kuuluttava lasta ja otettava huomioon hänen mielipiteensä häntä koskevissa asioissa iän ja kehitystason mukaisesti. Jotta lapsi kykenee muodostamaan mielipiteensä, tulee hänelle antaa asiasta tarpeeksi tietoa. Tietojen antamisesta ei saa kuitenkaan aiheutua tarpeetonta haittaa lapsen ja hänen huoltajiensa tai muiden läheisten välisille suhteille. Mitä tärkeämmästä asiasta tai päätöksestä lapsen elämässä on kyse, sitä enemmän painoarvoa lapsen omalle mielipiteelle tulee antaa. Lasta koskeviin asiakirjoihin on kuvattava läpinäkyvästi se, miten ja missä lapsen mielipidettä on selvitetty, mitä on kysytty ja mitä lapsi on vastannut. (L 417/2007 5. §, 20. §; Rätty, 2023, s. 21, s. 223–225.)

Lapsen etu ja osallisuus kulkevat usein rinnakkain ja ne ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa. Lapsen edun ja osallisuuden huomioiminen lastensuojelun tarpeita arvioitaessa ja lastensuojelua toteuttaessa takaa sen, että lapsi on kiinteä osa omia asioitaan eikä hän jää näkymättömäksi ja kuulemattomaksi osaksi häntä koskevissa asioissa. Lapsen etu ja osallisuus ovat ennen kaikkea lapsen oikeuksia, jotka tulee ottaa aina ja kaikissa tilanteissa huomioon. Täytyy myös huomioida, että lapselle tulee antaa mahdollisuus kieltäytyä osallistumasta, jos hän niin tahtoo. Vaikka lapsen etu ja osallisuus ovat lapsen oikeuksia, on niiden toteutuminen välillä vaikeaa turvata, sillä aina lapsen suora osallistuminen häntä koskeviin asioihin ei ole mahdollista tai lapsen edun mukaista. (Leppälä, 2016, s.

4, s. 33.) Myös McTavish (2022, s. 2) kumppaneineen on tutkimuksessaan kiinnittänyt huomiota samaan asiaan; miten lapsen etu ja osallisuus voidaan aina varmistaa, jos osallisuus saattaisikin vaarantaa lapsen turvallisuutta ja täten häntä ei mitenkään voida asioihin osallistaa?

Setälä (2022, s. 37) tuli lapsen etua tutkiessaan siihen tulokseen, että lapsen etu ohjaa lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kaikkea työtä voimakkaasti ja se on kaikkein tärkein lastensuojelun työväline. Hänen tutkimuksissaan käsite koettiin kuitenkin myös ongelmalliseksi ja harkinnanvaraiseksi. Myös Perttula (2014, s. 81) on pohtinut lapsen edun toteutumisesta nimenomaan sosiaalityöntekijöiden asiantuntijuuden ja tulkintojen kautta. Hänen mukaansa lapsen etu jää sosiaalityöntekijöiden määriteltäväksi ja täten näkemys asiasta on melko yksipuolinen.

De Godzinsky (2014, s. 81–83) taas arvioi tutkimustensa perusteella, että lapsen osallisuus ei suomalaisessa sosiaalitoimessa ole lainsäädännön asettamalla tasolla. Tutkimusten perusteella ei voida kuitenkaan määrittää tarkasti, jääkö lasten mielipide todella selvittämättä vai jääkö se vain kirjaamatta ylös lapsen asiakirjoihin. Tähän samaan päätelmään tuli McTavish (2022, s. 10) kumppaneineen tutkiessaan lasten osallisuutta ja kuulluksi tulemistä erityisesti sijaishuollossa ja niissä tilanteissa, kun lasta ollaan sijoittamassa pois kotoaan. Heidän analyysinsä johtopäätökset perustuvat laajoihin kansainvälisiin tutkimuksiin ja niistä he ovat päätelleet, että lapsen osallisuus lastensuojelussa ja erityisesti sijaishuollon osalta ei useinkaan toteudu ja asian eteen tulisi tehdä vielä paljon töitä.

Sosiaali- ja terveysministeriön lapsistrategian tavoitteena on vahvistaa lasten osallisuutta yleisesti suomalaisessa yhteiskunnassa. Vuoden 2020 lopulla valmistuneen lapsistrategian yksi osa käsittelee lasten ja nuorten näkökulmia osallisuudesta ja siinä selvitettiin lasten ja nuorten omia kokemuksia ja heidän mielipiteitään asiasta. Selvityksen mukaan lapset kokevat osallisuuden tunteita silloin, kun heidän ympärillään on läheisiä ja turvallisia aikuisia, jotka kuuntelevat aidosti heidän näkökulmiansa. Jos tämän lisäksi lapset ja nuoret vielä kokevat oikeuksiensa toteutuvan ja voivansa osallistua heitä itseään koskeviin päätöksiin, on osallisuus heidän itsensä kuvailemana jo vahvalla pohjalla. Osallisuus on

lasten ja nuorten itsensä kuvailemana myös kuulumista joukkoon sekä mahdollisuuksia vaikuttaa. (Stenvall, 2021, s. 8, s. 46–47.)

Lapsen etua ja osallisuutta lastensuojelun eri konteksteissa ja prosesseissa on tutkittu myös lasten omien kertomusten ja kokemusten kautta. Esimerkiksi Wilsonin ym. (2020, s. 8) tutkimuksesta selviää, että asioita ei usein selvitetty lapsille ymmärrettävällä tavalla ja niin, että heille olisi jäänyt aikaa omaksua annettua tietoa. Lapset kertoivat myös, että heitä ei kuunneltu, heidän mielipiteitään asioihin ei otettu huomioon ja aikuisten näkemykset menivät heidän näkemystensä edelle. Lapset myös pelkäsivät, että sosiaalityöntekijät eivät pitäisi heidän kertomiaan asioita luottamuksellisina. Jotkut lapset jopa kokivat, että sosiaalityöntekijät eivät uskoneet ollenkaan sitä, mitä lapsi hänelle kertoi.

2.4 Lastensuojelun ja sijaishuollon laatu

Sosiaalihuollon asiakaslain 4. pykälässä on säädetty sosiaalihuollon asiakkaan oikeudesta saada laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa sekä kohtelua. Asiakkaan vakaumusta ja yksityisyyttä tulee kunnioittaa, eikä ihmisarvoa ei saa loukata. Asiakkaan mielipiteet, toivomukset, etu, äidinkieli, kulttuuritausta ja yksilölliset tarpeet tulee myös aina ottaa huomioon. Yksi lastensuojelun laatuun vaikuttavista erityisistä tekijöistä on se, että hyvinvointialueilla on riittävästi ammatillisesti päteviä sosiaalityöntekijöitä vastaamaan lastensuojelun sosiaalityön tekemisestä. Muita laatuun vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa henkilöstömitoitus laitoksissa sekä laitosten tilat. Laitosten on noudatettava viranomaisten antamia määräyksiä koskien erityisesti turvallisuutta, terveyttä, henkilökunnan määrää ja soveltuvuutta sekä henkilökunnan valvontaa. (L 812/2000; Rätty, 2023, s. 74.)

Vuonna 2009 Kuntaliitto julkaisi LapsiARVI-kriteerit ja oppaan, joka loi perusvaatimukset lastensuojelupalvelujen laadulle koskien kaikkia lastensuojelussatyössä toimivia tahoja, kuten lastensuojelupalveluiden hankkijoita ja palveluntuottajia. LapsiARVI-kriteerit perustuvat palveluiden rakenteelle, prosesseille ja tuloksille. Rakenteet luovat edellytykset hyvälle lastensuojelulle ja laadukkaaseen rakenteeseen vaikuttavat muun muassa toiminnan tarkoitus ja ohjaus, toiminnan

seuranta ja arviointi, palveluiden saatavuus, henkilöstön voimavarat sekä tilat ja varusteet. Laadukkaat prosessit muodostuvat esimerkiksi palvelujen kohdentamisesta ja saatavuudesta, suunnitelmallisuudesta sekä asiakkaan osallisuudesta. Tulokset taas osoittavat, mitä asiakastyössä pitää saada aikaan; onko tavoitteita saavutettu, ovatko palvelut olleet hyödyllisiä ja vaikuttavia ja miten palvelukokonaisuus on toteutunut. (Holma, 2009, s. 3, s. 21–22.)

Suomessa ensimmäinen virallinen lastensuojelun laatusuositus annettiin vuonna 2014 Sosiaali- ja terveysministeriön sekä Kuntaliiton toimesta. Sen sisältö on edelleen ajankohtainen, mutta vuonna 2019 julkaistussa ja päivitettyssä laatusuosituksessa korostetaan entistä vahvemmin ihmissuhdeperustaista, lapsilähtöistä ja lapsen oikeuksista huolehtivaa työskentelyä. Suositus korostaa, että lastensuojelutehtävä toteutuu parhaiten silloin, kun lasten, heidän läheistensä sekä työntekijöiden välillä yhteistyötä tehdään luottamukseen perustuen. Lastensuojelutyön tekeminen moniammatillisena yhteistyönä korostuu vahvasti, jolloin lapsen ja vanhempien tarvitsema tuki on mahdollista koota eheäksi palvelukokonaisuudeksi. Laatusuositus korostaa erityisesti viittä eettistä periaatetta, joihin koko suositukset pohjaavat. Nuo eettiset periaatteet ovat asiakkaiden ihmisarvo ja perusoikeudet, lapsen etu, vuorovaikutus, ammattihenkilöstön työnlaatu sekä vastuulliset päätökset ja toimintakulttuuri. Päivitetty lastensuojelun laatusuositus sisältää ensimmäistä kertaa suositukset myös laadukkaaseen sijaishuoltoon. (Malja ym., 2019, s. 9, s. 12–16.)

Lastensuojelun laatusuosituksen mukaan sosiaalihuollon käytännöntyön tulee sijaishuollossa olla laadultaan sellaista, että lasten tarpeisiin voidaan vastata ja asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Lastensuojelun laatusuosituksessa esitelläänkin sijaishuollon laatukriteerit, jotka perustuvat niin perus- ja ihmisoikeuksiin, lastensuojelulakiin kuin tutkimustietoon. Laatukriteereiden keskiössä on lapsen etu sekä näkökulma ja niitä on annettu kaiken kaikkiaan 12 kappaletta. Ne ovat järjestetty prosessimaisesti sijaishuollon aikana tapahtuvien asioiden mukaan, aina paikan valinnasta lapsen saapumiseen sijaishuoltopaikkaan, lapsen arkeen sijaishuoltopaikassa sekä sieltä pois lähtemiseen ja sijaishuollon päättymiseen. Kriteerit määrittelevät myös sijaishuollon suunnitelmallisuutta sekä dokumentointia. (Malja ym., 2019, s. 38.) Laatusuositus suosittaa, että lapsi saa esimerkiksi

etunsa mukaisen sijaishuoltopaikan, että sijaishuoltopaikka on lapselle turvallinen kasvuympäristö, lapsella on mahdollisuus osallistua häntä koskevaan päätöksentekoon ja lapsi tuntee omat oikeutensa sijaishuollon aikana ja sen jälkeen. (Sijaishuollon laatukriteerit, 2023.)

Varion (2012, s. 12, s. 78, s. 82, s. 85) tutkimuksessa esi- ja alkuopetusikäisille lapsille annettiin mahdollisuus kertoa itse, mitä he pitävät lastensuojelussa ja sijaishuollossa tärkeänä, mikä tekee siitä laadukasta ja mihin asioihin tulisi vielä kiinnittää huomiota. Lasten näkemys lastensuojelusta oli pääosin hyvin positiivinen ja he kertoivat sen mahdollistavan lapsen elämisen turvassa ja hyvässä hoidossa. Lasten mukaan hyvällä sosiaalityöntekijällä on aikaa lapsille ja hän hoitaa työnsä avoimesti, mutta näin ei aina ole varsinkaan silloin, kun sosiaalityöntekijät eivät kuuntele lapsia. Lastensuojelu on lasten mukaan laadukasta silloin, kun heidän perustarpeensa, eli esimerkiksi ruoka, turvallinen paikka elää ja puhtaat vaatteet, oli tyydytetty sekä heillä oli saatavilla rakastavia aikuisia elämässään.

Lastensuojelun keskusliiton selvitys vuodelta 2023 on koonnut yhteen lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden näkemyksiä lastensuojelun laadukkuudesta ja vaikuttavuudesta reilun 10 vuoden ajalta. Ääneen pääsevät ne nuoret ja nuoret aikuiset, jotka ovat lapsuudessaan tai nuoruudessaan olleet lastensuojelun asiakkaita sekä kokemusasiantuntijavanhemmat, joiden lapsi on ollut lastensuojelun asiakkaana. Lastensuojelun ongelmakohtiksi nimettiin muun muassa se, että asioihin ei puututtu ajoissa, eikä hätää otettu tosissaan. Erityisesti nuoret toivoivat varhaisempaa puuttumista ongelmiin. Nuoret painottivat myös lapsen edun asettamista vanhempien edun edelle sekä sitä, että heitä aidosti kuunneltaisiin ja heille oltaisiin läsnä. Nuoret myös toivoivat, että sijaishuollossa kiinnitettäisiin ohjaajien toimesta enemmän huomiota rakkauteen ja läheisyyteen sekä tunteista puhumiseen ja vuorovaikutukseen. Nuoret peräänkuuluttivat vahvasti myös ammattilaisilta parempaa osaamista sekä asiallista käytöstä. (Hokkila, 2023, s. 4, s. 13, s. 20–22, s. 34, s. 39, s. 44.)

3 HYVINVOINTI

Hyvinvointi on monimutkainen ja kompleksinen ilmiö, jota on laajalti ja monitieteisesti määritelty, mitattu ja arvioitu jo kauan. Hyvinvointitutkimuksella on kullakin tieteenalalla omat perinteensä, ja kun kokonaisuutta yrittää nivoa yhteen, on tehtävä mahdoton. Yksi asia on kuitenkin selvää: yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointi sekä sen edellytykset ja ehdot muuttuvat yhteiskunnan muuttuessa ja elintason noustessa. Samalla kuitenkin merkittävä osa hyvinvoinnista voi olla taloudellisista ja poliittisista rakenteista riippumattomia. (Koistinen, 2010, s. 387.) Hyvinvointi riippuu siis elinoloista, eli hyvinvoinnin aineellisesta perustasta, mutta myös yksilön kyvyistä ja mieltymyksistä, joiden pohjalta hän hyvinvointiaan rakentaa (Kestilä & Karvonen, 2022, s. 29).

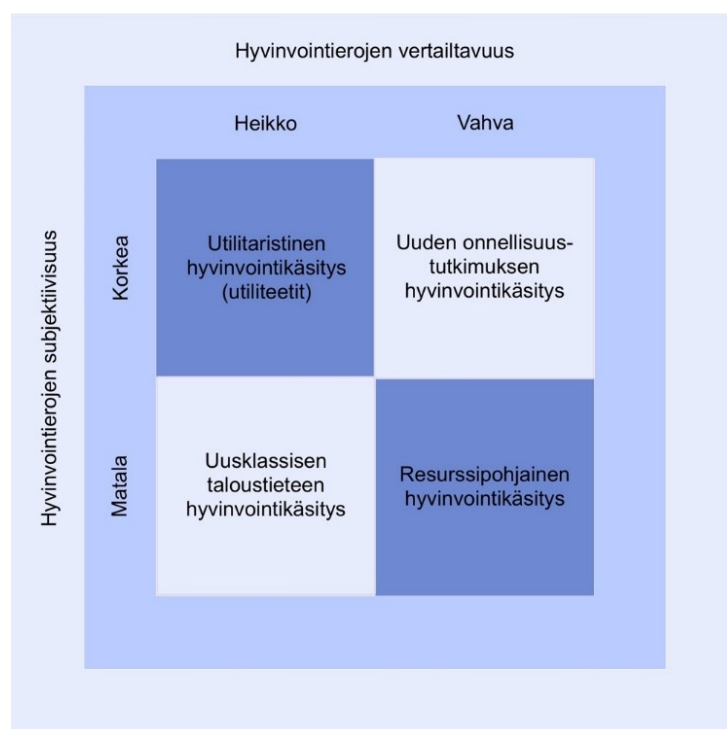
Hyvinvoinnin ilmiön merkitys eroaa paljon tutkijakielessä ja arkipuheessa. Arkipuheessa hyvinvointi mielletään usein liittyväksi mielihyvään ja nautintoihin, kun taas tutkimuksessa hyvinvointi ymmärretään laajemmin niin, että se kattaa ihmisenä olemisen aineellisen perustan lisäksi sosiaalisen identiteetin, sosiaaliset suhteet sekä ihmisen fyysisen ja psyykkisen terveyden. Hyvinvoinnin tutkijat ovat usein yhtä mieltä siitä, että ihmisen hyvinvointi riippuu sekä elinoloista että yksilön omista mieltymyksistä, mutta he eivät ole yhtä mieltä siitä, mitkä ovat hyvinvoinnin perusrakenteet. Heidän näkemyksensä riippuvat ja vaihtelevat sen mukaan, millaisesta viitekehuksesta tai teoriaperinteestä käsin he hyvinvointia tutkivat ja analysoivat. (Karvonen, 2019, s. 96.) Hyvinvoinnin tutkijat ovat yhtä mieltä myös siinä, että hyvinvointi on tärkeä ja edistettävä arvo, vaikka tarkkaan ei tiedetäkään, mitä hyvinvointi kokonaisuudessaan on (Lagerspetz, 2011, s. 79).

3.1 Hyvinvointitutkimus

Hyvinvointitutkimukseen liittyy useita erilaisia jaotteluja, jotka lokeroivat tutkijoita analysoimaan hyvinvointia tietystä viitekehuksesta käsin. Yksi isoin jaottelu koskee hyvinvointierojen vertailtavuutta ja siitä ollaan usein kahta mieltä. Toisten tutkijoiden mukaan hyvinvointi on mentaalinen tila, josta vertailua ei voi tehdä, ja

toiset tutkijat taas pitävät hyvinvointierojen vertailua teoreettisesti tarpeellisena, mahdollisena ja jopa välttämättömänä yhteiskuntaa ajatellen. Toinen perusero hyvinvointitutkimuksessa liittyy vertailun kohteeseen ja siihen, miten hyvinvointia mitataan. Yhtäältä hyvinvointia pyritään tarkastelemaan objektiivisesti mitattavissa olevilla resursseilla, ja toisaalta halutaan tutkia ihmisten kokemaa hyvinvointia, subjektiivista kokemusta. Objektiivisesti mitattavilla asioilla tarkoitetaan usein rahaa tai muuta määreellistä suuretta, ja tutkimukset perustuvat usein määrällisiin aineistoihin. Subjektiivisesti mitattavalla hyvinvoinnilla tarkoitetaan arvioita koetusta hyvinvoinnista, jota usein mitataan ihmisen oman arvion tai näistä arvioista tehtyjen indeksien perusteella. (Saari, 2011, s. 34–35.)

Saari (2011, s. 35–37) on hyvinvointitutkimuksen jakolinjoja ristiintaulukoimalla saanut aikaiseksi hyvinvointitutkimuksen nelikentän (Kuvio 1.), joka auttaa hahmottamaan hyvinvointitutkimuksen peruseroja. Nelikentän vasemmassa yläkulmassa on perinteinen utilitaristinen eli hyötyopin mukainen käsitys hyvinvoinnista. Se korostaa ihmisten omaa kokemusta hyvinvoinnista ja sitä, etteivät hyvinvointikokemukset ole vertailtavissa. Tämän näkemyksen täyttä vastakohtaa edustaa nelikentän oikean alakulman resurssipohjainen hyvinvointitutkimus, joka nimensä mukaisesti korostaa aineellisten hyvinvointierojen vertailtavuutta. Vasempaan alakulmaan sijoittuva uusklassisen taloustieteen hyvinvointikäsitys rinnastaa hyvinvoinnin yleensä rahaan ja sen kuluttamiseen erilaisiin palveluihin ja tavaroihin. Hyvinvoinnin vertailuun se ei panosta, sillä se ei huomioi toisen ihmisen hyvinvointia ollenkaan. Oikeaan yläkulmaan sijoittuu uusi onnellisuustutkimuksen linjaus, joka nimensä mukaisesti korostaa koettuun hyvinvointiin liittyvien erojen vertailtavuutta.



Kuvio 1. Hyvinvointitutkimuksen nelikenttä (mukaillen Saari, 2011, s. 35)

Hyvinvointitutkimuksen nelikenttä korostaa liikaa ääripäitä ja jättää vähemmälle huomiolle sen keskelle muodostuvan lokeron, joka pyrkii yhdistämään nelikentän eri ulottuvuuksia tai jopa luomaan jopa ihan uudenlaista tapaa lähestyä hyvinvointitutkimusta. Hyvinvointitutkimus halutaan yhä vahvasti jaotella joko resurssi- tai hyvinvointiperustaiseksi tutkimukseksi, sillä niiden yhdistäminen on vaativa tehtävä. Tehtävä ei kuitenkaan ole mahdoton, ja tutkimuksissa saattaakin löytyä teemoja ja näkökulmia molemmista suuntauksista. Tällöin tutkimus sisältää siis samasta ilmiöstä niin resurssipohjaisia kuin koettuun hyvinvointiin perustuvia mittareita. Suomessa tämänkaltaisen, molempia valtavirtoja yhdistävän hyvinvointitutkimuksen maineikkain edustaja on sosiologi Erik Allardt. (Saari, 2011, s. 43.)

Erik Allardt (1976) mukaan hyvinvointi rakentuu elintasosta (having), yhteisyys-suhteista (loving) ja itsensä toteuttamisesta (being). Allardt kuuluista having-loving-being-jako on suunnannut suomalaista hyvinvoinnin tutkimusta hyvin vahvasti ja sen panos tutkimukseen on ollut erittäin keskeinen. Allardt yhdisti tutkimuksissaan objektiivisia elinolosuhteita sekä subjektiivisia elämänlaadun ja onnellisuuden kokemuksia, sillä näitä yhdistäessä saatiin kokonaisvaltaisempi ja

osuvampi kuva yksilön hyvinvoinnista. Kansainvälisen tutkimuksen perustaksi Alldardin hyvinvointiteoria ei ole kuitenkaan vakiintunut, ja tämä saattaa johtua nimenomaan siitä, että teoria yhdistelee kahta hyvinvointitutkimuksenvaltavirtaa, eikä keskittynyt käyttämään hyvinvoinnin mittaamiseen vain objektiivisia mittareita. (Saari, 2011, s. 43–44; Simpura & Uusitalo, 2011, s. 115.)

Hyvinvoinnin tutkimusta ja sen kahta valtavirtaa on pyritty yhdistämään ja uudistamaan myös kansainvälisesti. Uusien teemojen vakiinnuttaminen hyvinvointitutkimukseen on vaikeaa, mutta tarpeellista, ja tämä edellyttää tutkijoilta kykyä irrottautua vähemmän antoisiksi osoittautuneista mittareista ja tutkimussuuntauksista. Tutkijoiden täytyy kyetä näkemään uusia mahdollisuuksia hyvinvointitutkimuksessa ja osittain tätä onkin jo tehty. Uusia ja erityyppisiä koetun hyvinvoinnin ja eriarvoisuuden huomioon ottavia hyvinvointi-indikaattoreita kehitetään koko ajan lisää. Esimerkiksi Amartya Senin hyvinvointitutkimuksen valtavirtoja yhdistelevästä toimintakykyteoriasta on muodostunut monella tapaa hyvinvointitutkimuksen keskeinen lähtökohta globaalisti. Teorian keskiössä on ihmisen kyky hyödyntää käytössä olevia resursseja ja omaa toimintavapauttaan. (Saari, 2011, s. 48–50, s. 68–69.)

Simpura ja Uusitalo (2011, s. 107–115) erottelevat hyvinvointitutkimusta vielä laajemmin kuuteen eri perinteeseen, jotka ovat hyvinvoinnin taloustiede, elintasotutkimus, brittiläinen sosiaalipoliittinen tutkimus, elämäntyyli- ja elämäntapatutkimus, elämänlaatututkimus sekä pohjoismainen hyvinvointitutkimus. Hyvinvoinnin taloustiede määrittelee hyvinvoinnin ihmisten mieltymysten mukaan ja tätä linjausta mukaileva hyvinvoinninteoria on esimerkiksi Amartya Senin toimintakykyteoria. Elintasotutkimusta taas edustavat muun muassa YK:n kansakuntien hyvinvoinnintason mittaukset. Brittiläinen sosiaalipoliittinen tutkimus nojaa ajatukseen siitä, että ihminen määrittää elintasoaan käytössä olevien resurssien avulla. Elämäntyyli- ja elämäntapatutkimus taas selvittää yksilön tai ryhmän elämän kokonaisuutta. Elämänlaatututkimus sen sijaan jakautuu kahteen pääsuuntaan, joista ensimmäinen määrittelee hyvinvoinnin kokonaan subjektiiviseksi käsitteeksi ja toinen korostaa tarpeita, jotka ovat ainakin osittain objektiivisia.

Pohjoismaisella hyvinvointitutkimuksella on viisi erityispiirrettä, jotka luonnehtivat sitä vahvasti. Tämä teoriasuuntaus jakaa hyvinvoinnin osatekijöihin, määrittää hyvinvointia tavallisesti resurssien ja toimintakenttien perusteella, pyrkii mittaamaan hyvinvointia objektiivisilla mittareilla, yhdistää tutkimuksen läheisesti yhteiskunnan hyvinvointipolitiikkaan ja kiinnittää huomion usein hyvinvoinnin sijasta pahoinvointiin ja huonoihin oloihin. Suomessakin tyypillinen pohjoismainen hyvinvointitutkimuksen linjaus on vähitellen kääntymässä taka-alalle, sillä hyvinvointia on alettu tutkia ja tarkastella vapaammin, hyvinvoinnin subjektiiviseen kokemukseen panostetaan enemmän, hyvinvointia tutkivia mittareita on laajennettu moniulotteisempaan suuntaan sekä yhteiskunnan reunaryhmiä painostavia näkökulmia on nostettu esiin. Tämä on johtanut erityisesti siihen, että taloudellisten mittareiden rinnalle on noussut muita hyvinvointia kuvaavia mittareita ja indikaattoreita. (Simpura & Uusitalo, 2011, s. 112–115, s. 116–123.)

3.2 Hyvinvoinnin mittaaminen

Hyvinvointi on ilmiönä moniulotteinen, ja siksi sen mittaaminen on haastavaa. Mikään yksittäinen indikaattori tai tilastojärjestelmä ei pysty kattavasti sisällyttämään kaikkia hyvinvoinnin ulottuvuuksia ja siksi huomio joudutaan usein kiinnittämään muutamiin keskeisiin tutkittaviin ilmiöihin. Uusien ja erilaisten hyvinvoinnin mittareiden kehittäminen on kuitenkin ajankohtaista, sillä hyvinvointi on yhteiskuntapolitiikan keskeinen tavoite. Haasteita tälle kehittämistyölle luovat ne samat syyt, jotka tekevät hyvinvoinnin mittaamisesta ylipäänsä vaikeaa: hyvinvointikäsitys on moniulotteinen ja usein subjektiivinen sekä monet hyvinvoinnin osa-alueet ovat yhteismitattomia. (Hoffrén & Rättö, 2011, s. 219.)

Hyvinvoinnin onnistumisen yhteiskunnallisena mittarina on käytetty enimmäkseen taloudellisia indikaattoreita, kuten bruttokansantuotetta (BKT) tai käytettävissä olevia tuloja. Nämä mittarit ovat kuitenkin hyvin yksipuolisia ja hyvin riittämättömiä mittaamaan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Näiden taloudellisten indikaattorien rinnalle onkin kehitetty sosiaali-indikaattoreita, joiden kehityksestä on vastannut erityisesti Yhdistyneet Kansakunnat (YK). Sosiaaliset indikaattorit voivat olla niin resurssipohjaisia, eli objektiivisia mittareita, kuin myös subjektiivisia,

eli koetun hyvinvoinnin mittareita. Näiden mittareiden lisäksi hyvinvointia voidaan mitata erilaisilla barometreillä ja Suomessa käytössä ovat esimerkiksi kuluttaja-, asukas-, perhe-, nuoriso- ja onnellisuusbarometrit. Vaikka hyvinvoinnin mittareita on paljon, jää tieto hyvinvoinnista usein varsin sirpaleiseksi, sillä tutkimukset kohdistuvat usein johonkin erityisteemaan. (Niemelä, 2010, s. 36.) Kansallista hyvinvointia on pyritty kuitenkin lähestymään myös suoraan ihmisten subjektiivisten kokemusten kautta ja heidän onnellisuudestaan käsin esimerkiksi Happy Life Years, HLY-indeksillä (Hoffrén & Rättö, s. 227).

Hyvinvoinnin mittaamiseen tarvitaan pysyviä mittareita, joita voidaan kuitenkin muokata yhteiskunnan ja ajan muutosten mukana. Objektiviisiin indikaattoreihin perustuva rekisteripohjainen mittaaminen on Suomessa edelleen laajaa, mutta myös katvealueita syntyy, sillä erilaisten kyselytutkimusten tekeminen esimerkiksi pienille lapsille on haastavaa, jopa mahdotonta. Tällöin hyvinvointia arvioivat usein vanhemmat, vaikka lasten hyvinvointia ei voida koskaan täysin ymmärtää ilman heidän omaa mielipidettään. Lasten subjektiivisten kokemusten tarkastelu heidän omasta hyvinvoinnistaan on yhteiskunnallisesti ajankohtainen teema, sillä lasten hyvinvoinnin tukeminen on jo pitkään ollut yhteiskunnallisesti keskeisellä sijalla erilaisissa kehittämistöissä sekä tavoitteiden asetteluissa. Valitettavasti tätä tietoa ei ole ollut riittävästi saatavilla, eikä jo olemassa olevaa tietoa ole osattu hyödyntää systemaattisesti. (Kallinen ym., 2021, s. 4; Lahtela, 2022.) Keskilä ym. (2019, s. 121) huomauttavatkin, että hyvinvoinnin mittaamista tulisi lähestyä useasta teoreettisesta näkökulmasta ja ulottuvuudesta käsin ja niiden eri osalueita tulisi käsitellä yhtä aikaa, sillä hyvinvointia ei voi mitenkään mitata vain yhdellä mittarilla.

3.3 Lasten hyvinvointi

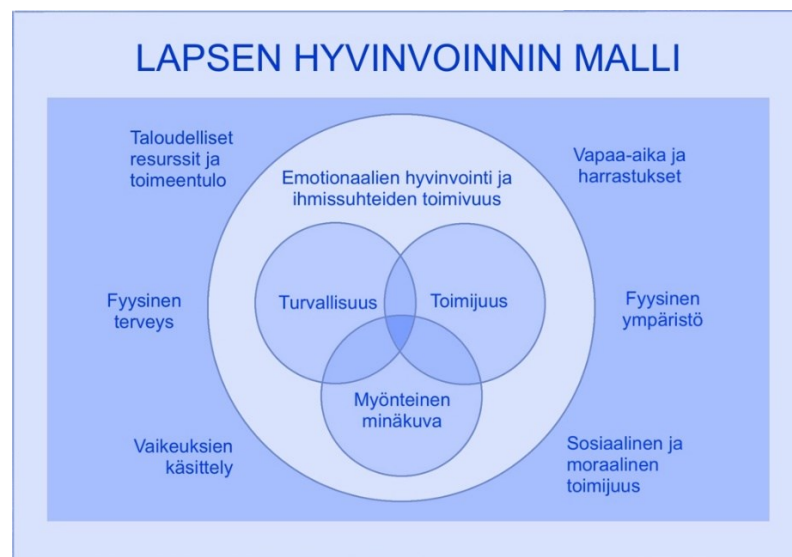
Lasten hyvinvointikokemukset ovat kontekstisidonnaisia, eli ne muodostuvat ja rakentuvat ajassa, paikassa ja erilaisissa suhteissa. Lapsen hyvinvointiin vaikuttavat niin yksilölliset, yhteisölliset, institutionaaliset kuin yhteiskunnalliset tekijät. Lapsen hyvinvointi on aina sidoksissa myös siihen ympäristöön, jossa hän kasvaa ja kehittyy. Lapsen perheen toimeentulo sekä vuorovaikutus, kouluympäristö,

harrastukset ja esimerkiksi koko asuinympäristö vaikuttavat siihen, mistä asioista lapsen hyvin- tai pahoinvointi muodostuu. Lasten hyvinvointiin vaikuttaa keskeisesti myös se, miten heitä lähestytään erilaisissa kohtaamisissa, miten heidän näkemyksiinsä suhtaudutaan sekä millaisina tiedontuottajina heidät nähdään. (Kallinen ym., 2021, s. 5; Lahtela, 2022.)

Lasten hyvinvointia koskevaa tietoa tuotetaan Suomessa paljon, mutta kehitettävääkin löytyy. Mitä pienempi lapsi on kyseessä, sen vähemmän subjektiivista tietoa hänen hyvinvoinnistaan on saatavilla. Myös haavoittuvassa asemassa olevien, kuten kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten, hyvinvoinnista on vähän tietoa, sillä heidän tilannettaan selvitetään usein vain yksittäisissä ja satunnaisissa selvityksissä tai kyselyissä. On selvää, että lasten hyvinvointia mittaavia indikaattoreita, eli hyvinvoinnin tunnuslukuja, tulee jatkuvasti kehittää ja arvioida, jotta lasten sen hetkinen hyvinvointi voidaan tavoittaa mahdollisimman hyvin ja lapsilähtöisyys otetaan jatkuvasti huomioon. (Lahtela, 2022.) Lasten hyvinvointia lähestytään yhä useammin indikaattoritiedon rinnalla lasten itsensä tuottamana, mutta subjektiivista tietoa ei silti tuoteta vielä systemaattisesti eikä sitä hyödynnetä riittävästi (Kallinen ym., 2021, s. 6).

Kallinen ym. (2021) tarkastelevat tutkimuksessaan sitä, millaisista tekijöistä lasten arjenhyvinvointi koostuu lasten itse kertomana, heidän subjektiivisena kokemuksenansa. Sen mukaan lasten hyvinvointi koostuu turvallisuuden rakentumisesta, kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisesta, tietämisen ja päätöksenteon mahdollisuudesta sekä aktiivisesta osallisuudesta ja toimijuudesta. Lasten hyvinvointia edistävä arki muodostuu kodin ja koulun turvallisesta ja rauhallisesta ilmapiiristä, vanhempien läsnäolosta ja ystävällisyydestä, hyvistä vertaissuhteista sekä rutiininomaisesta arjesta ja mielekkästä vapaa-ajasta. Erityisesti lasten hyvinvointia tukee se, että hän kokee tulevansa arvostetuksi niin kotona perheensä kesken kuin koulussa opettajien ja koulukavereiden keskuudessa. Lasten kokemaa hyvinvointia haastoivat lasten kokemukset siitä, etteivät he tule kuulluksi ja nähdyksi eikä heille anneta mahdollisuuksia osallistua omaa toimintaympäristöään koskeviin päätöksiin, vaikka heillä siihen halua olisi.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnista on saatu tärkeää tietoa myös kansainvälisistä tutkimuksista, joissa on selvitetty lasten käsitystä omasta hyvinvoinnistaan. Lapsille tärkeitä hyvinvoinnin osa-alueita ovat emotionaalinen hyvinvointi, toimivat perhe- ja vertaissuhteet sekä kouluun ja lähiympäristöön liittyvät tekijät. Fattore ym. (2009) ovat luoneet lasten haastatteluihin perustuen paljon hyödynnetyn Lapsen hyvinvoinnin mallin (Kuvio 2.), joka havainnollistaa sen, miten lapsen kokemus hyvinvoinnista rakentuu ihmissuhteiden ja niissä muodostuvien kokemusten kautta. Kaikista tärkeimmät hyvinvoinnin osatekijät, emotionaalinen hyvinvointi ja ihmissuhteiden toimivuus, on nostettu keskiöön ja ne jäsentyvät vielä tarkemmin turvallisuuden, toimijuuden ja myönteisen minäkuvan ulottuvuuksien kautta. Nämä ulottuvuudet ovat lasten kokemuksissa sidoksissa toisiinsa. Jotta lapsen kokemuksia voidaan ymmärtää riittävän kokonaisvaltaisesti, näitä kaikkia ulottuvuuksia on tärkeää käsitellä systemaattisesti yhdessä lapsen kanssa. (Alatalo ym., 2017, s. 29; Petrelius ym., 2016, s. 16.)



Kuvio 2. Lapsen hyvinvoinnin malli (mukaillen Fattore ym. 2009)

3.4 Lasten hyvinvointi lastensuojelussa

Kansainväliset tutkimukset osoittavat, että Suomi ja muut Pohjoismaat ovat lasten ja nuorten yleisten hyvinvointitilastojen kärkimaita. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin eteen onkin Pohjoismaissa tehty merkittäviä sosiaalipoliittisia

toimenpiteitä ja ennaltaehkäisevä työskentelytapa ja varhainen puuttuminen ovat keskiössä myös lastensuojelutyössä. Tästä huolimatta Suomen ja muiden Pohjoismaiden lastensuojelun asiakkaiden määrä on lisääntynyt niin lastensuojelun avohuollossa kuin sijaishuollossakin koko 2000-luvun ajan. (Hakala ym., 2023, s. 17–18.)

Suomalaisissa lastensuojelun käytännöissä ei ole näkyvässä selkeää, yhdessä määriteltyä ja ammattilaisten työskentelyä laajasti ohjaavaa perusnäkemystä lastensuojelun erityisestä tehtävästä lapsen hyvinvoinnin varmistajana. Myös lapsuuden ja nuoruuden hyvinvoinnin kokonaisuuden sekä sen eri osatekijöiden ymmärrys on epäselvää alan ammattilaisille. Lapsuuden ja nuoruuden hyvinvoinnin viitekehys arviointia ohjaavana työvälineenä voisi auttaa ammattilaisia hahmottamaan lapsen elämäntilannetta kokonaisuutena, mutta myös arvioimaan sitä, mitkä teemat ovat kunkin yksittäisen lapsen kohdalla tärkeimpiä arvioinnin kohteita. Tutkijat ovat yleisesti sitä mieltä, että lapsuuden ja nuoruuden hyvinvointi rakentuu useista ulottuvuuksista kokonaisuutena, ja hyvinvoinnin eri ulottuvuudet vaikuttavat toisiinsa, vaikka yksiselitteistä näkemystä asiasta ei ole. Arvioinnin kohteeksi valittavat asiat ja lapsen tilanteen arviointia jäsentävät teemat ja aiheet tulee olla hyvin perusteltuja, jotta lapsen elämäntilannetta koskeva tiedonmuodostus on selkeää ja jäsentynyttä. On pohdittava sitä, millaisia teemoja arvioinnissa tulee käsitellä, jotta mahdollisimman lapsikeskeinen ja kokonaisvaltainen arviointi toteutuu. (Petrelius ym., 2016, s. 10, s. 14–15.)

Lapsuuden ja nuoruuden hyvinvoinnin kokonaisuutta on pitkään jäsennetty vain kehityspsykologisten teorioiden varassa, mutta 2010-luvulle tultaessa tämän rinnalle on alkanut nousta tarkastelu toimijuuden ja toimintakyvyn näkökulmasta. Toimijuus merkitsee lapsen hyvinvoinnissa lisääntyvää kyvykkyyttä ja mahdollisuuksia vaikuttaa oman elämänsä valintoihin. Toimintavalmiuden ja hyvinvoinnin ajatellaan vahvistuvan, kun lapsille varmistetaan mahdollisuus esimerkiksi fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen, rakkauteen ja huolenpitoon, turvallisuuteen kodissa ja kasvuympäristössä, sosiaalisiin suhteisiin ja harrastuksiin, koulutukseen sekä osallisuuteen. (Petrelius ym., 2016, s. 15.)

Sijoitettuna olevien lasten sijoituksen aikaisista subjektiivisista kokemuksista ja hyvinvoinnista tiedetään suomalaisen tutkimuksen pohjalta verrattain vähän, mutta viime vuosina aiheesta on tehty muutamia laadullisia tutkimuksia, joissa lapsia on haastateltu ja täten saatu esiin heidän omia näkemyksiään. (Ikonen ym., 2020, s. 11). Esimerkiksi Riitta Laakso (2019) tuo esille, että sijoitettujen lasten kokemukset sijaishuollossa ovat pääosin positiivisia. Lapset kertoivat kokemuksiaan muun muassa aikaisempaa paremmasta huolenpidosta, psyykkisten oireiden helpottumisesta ja päihteistä irti pääsemisestä. Muutama nuori on jopa kertonut, ettei uskoisi olevansa hengissä, ellei häntä olisi sijoitettu. Sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyy samanlaisia hyvinvoinnin mittareita kuin kaikille muillekin nuorille: fyysinen ja psyykkinen terveys, sosiaaliset suhteet sekä koulunkäynti ja opiskelu.

Sijoitetut lapset ja nuoret ovat kuitenkin harvemmin tyytyväisiä elämäänsä kuin muulla tavoin asuvat, samaan ikäluokkaan kuuluvat lapset ja nuoret. Vähiten tyytyväisiä elämäänsä ovat lastensuojelulaitoksissa asuvat lapset ja nuoret, ja ero sijaisperheessä asuviin oli selkeä. Sijoitetut lapset ja nuoret kokivat erityisesti itsensä muihin samanikäisiin verrattuna yksinäisemmiksi ja terveydentilanteeltaan huonommiksi. Myös mielenterveyteen liittyvät ongelmat olivat yleisempiä sijoitetuilla lapsilla ja nuorilla. Päihteiden ja tupakkatuotteiden käyttö on sijoitetuilla lapsilla ja nuorilla huomattavasti muulla tavoin asuvia nuoria yleisempää. Enemmän ongelmia oli sijoitetuilla lapsilla ja nuorilla myös liittyen koulunkäyntiin ja opiskeluun, ja he kokivat koulukiusaamista sekä henkistä ja fyysistä väkivaltaa ikätovereitaan yleisemmin. (Ikonen ym., 2020, s. 17–23.)

4 TYÖELÄMÄYHTEISTYÖKUMPPANI, TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyömme työelämäyhteistyökumppanina toimii Vanhamäen lastenkoti, joka sijaitsee Pohjois-Savossa Suonenjoella. Vanhamäen lastenkoti on perustason laitosesitys, joka on suunnattu 7–17-vuotialle lapsille ja nuorille. Asiakaspaikkoja Vanhamäellä on 14 ja työntekijöitä on noin 20. Vanhamäen lastenkotiin sijoitetuilla lapsilla saattaa olla moninaisia haasteita, kuten koulunkäynnin ongelmia, ahdistuneisuutta, käytöshäiriöitä, neuropsykiatrista oireilua ja päihdeongelmia. Vanhamäen lastenkodin tarkoituksena on tarjota jokaiselle lapselle mahdollisimman kodinomainen ja turvallinen ympäristö kasvaa ja kehittyä. Jokaiselle lapselle on nimetty omaohjaajapari, ja työskentely on tavoitteellista sekä lapsilähtöistä. Vanhamäen lastenkodilla on tällä hetkellä käytössä 3x10D-elämäntilanne mittari, elämänjana sekä sukupuu lapsen elämäntilanteen ja hyvinvoinnin kartoittamisen apuna, mutta yhtä yhtenäistä työkalua siis kaivataan. (Laura Nyysönen, lastenkodin johtaja, henkilökohtainen tiedonanto 12.6.2023; Vanhamäki säätiön lastensuojelupalvelut, i.a.)

Suomessa lastensuojelun millekään osa-alueelle ei ole vakiintunut mallia, joka ohjaisi työntekijöiden tekemän arvioinnin tekoa, sisältöjä, runkoa tai välineitä (Jaakola, 2023). Lastensuojelun työkentälle on kuitenkin luotu joitakin malleja sekä työmenetelmiä, joiden tarkoituksena on kartoittaa lapsen kokonaisvaltaista elämäntilannetta ja hyvinvointia, mutta nämäkin mallit ja menetelmät on usein kohdennettu lähinnä juuri alkuvaiheen työskentelyyn, kuten palvelutarpeen arviointiin tai lastensuojelun asiakassuunnitelmaan. Lastensuojelun sosiaalityössä tapahtuva arviointityö on keskeinen ydintehtävä, jonka avulla lapsen ja perheen tilannetta koskevaa ymmärrystä ja tietoa tulisi syventää koko lapsen asiakkuuden ajan. Arvioinnit lapsen tilanteesta eivät voi siis esimerkiksi vastata ainoastaan siihen, mitä palveluita lapsi ja perhe tarvitsevat, vaan siinä tulee myös huomioida lapsen elämäntilannetta kokonaisuudessa, myös lapsen itsensä kokemana. (Petrelius ym., 2016, s. 6–7.)

Opinnäytetyömme lopputuloksena syntyy Vanhamäen lastenkodille uusi työkalu lapsen kokonaisvaltaisen elämäntilanteen ja hyvinvoinnin kartoittamiseen.

Työkalu on jatkumoa arviointityölle, jota sosiaalityöntekijät tekevät lapsen tilannetta arvioidessa ennen lapsen saapumista lastenkotiin. Arvioinnin painotus on tässä vaiheessa siirtynyt palvelutarpeista hyvinvoinnin kokonaisvaltaiseen arviointiin ja selvittämiseen. Työelämätaho toivoo, että tulevaisuudessa heillä olisi käytössään yksi hyvinvoinnin kartoittamisen työkalu, joka olisi kattava, mutta ei liian aikaa vievä täyttää ja tämä uusi työkalu vastaa tuohon toiveeseen. Tarkoituksena on, että työkalu on jokaisen työntekijän käytettävissä ja apuna lapsen tilanteen ja hyvinvoinnin selvittämisessä, tiedon keräämisessä sekä haasteiden ja vahvuuksien havainnoinnissa. Laatimamme työkalu koostuu kysymyksistä aihepiireittäin jaoteltuna sekä yhteenvetolomakkeesta. Kartoituksen täyttämiseen luomme myös ohjeet.

Tavoitteena on, että opinnäytetyön lopputuotoksena syntyvä hyvinvointikartoitus vahvistaa ja tukee Vanhamäen lastenkodin tekemää arviointityön laadukkuutta ja vaikuttavuutta. Työkalun tulee olla helposti käytettävä sekä lapsen edun mukainen ja häntä osallistava. Hyvinvointikartoitus onkin sellainen, että lapsi täyttää sitä yhdessä ohjaajansa kanssa. Tarkoituksena on, että kysymyspatteristoa täytetään useiden viikkojen aikana, eikä lasta kuormiteta liikaa heti hänen saapuaan Vanhamäen lastenkodille. Tietoa lapsen hyvinvoinnista ja elämäntilanteesta rakennetaan siis pikkuhiljaa ja kun kaikki kysymyspatteriston osa-alueet on käyty läpi, tulisi työntekijöillä olla selkeämpi kuva lapsen hyvinvoinnista lapsen omien subjektiivisten kokemusten ja mielipiteiden kautta.

Hyvinvointikartoituksen kehittämisprosessissa pyritään jatkuvaan yhteiskehittämiseen, joten lastenkodin johtajaan ja muihin työntekijöihin pidetään tiiviisti yhteyttä ja heidät pidetään ajan tasalla työn etenemisestä. Pyydämme heiltä palautetta työstämme aktiivisesti koko prosessin ajan ja saadun palautteen perusteella muokkaamme työkalua jatkuvasti.

5 HYVINVOINTIKARTOITUKSEN KEHITTÄMISPROSESSI

Opinnäytetyöprosessimme käynnistyi alkuvuodesta 2023, kun otimme yhteyttä työelämäyhteistyökumppaniin ja ilmaisimme kiinnostuksen yhteistyön käynnistämistä. Yhteisten keskustelujen pohjalta Vanhamäen lastenkodilta löytyi tarve työkalulle, jonka avulla voidaan kokonaisvaltaisemmin selvittää heille sijaishuoltoon saapuvien lasten hyvinvointia ja sen hetkistä elämäntilannetta. Kevään 2023 aikana tutustuimme aiheeseen tarkemmin ja aloitimme ideoinnin työkalun rakentamiseen. Varsinainen työskentely käynnistyi syksyllä 2023, kun aloimme koota teoria- ja tutkimustietoa työkalun kokoamista varten. Tutustuimme myös erilaisiin kehittämistyönmenetelmiin, joista myöhemmin valitsimme käyttööme tarkoituksenmukaisimmat. Yhteydenpito työelämäyhteistyökumppaniin toimi alusta asti sujuvasti ja tapaamiset olivat aina hyvin idearikkaita.

Lokakuussa 2023 kävimme Vanhamäen lastenkodilla esittelemässä opinnäytetyömme idean henkilökunnalle heidän kehittämispäivässään. Meillä oli jo kehittämispäivänä esittää henkilökunnalle alustavaa ajatusta hyvinvoinnin osa-alueista, joista lähtisimme tarkemmin pohtimaan kysymyksiä tulevaan työkaluun. Hyvinvoinnin osa-alueet, jotka esittelimme henkilökunnalle, olivat nousseet esiin tutkimus- ja teorian tietojen pohjalta. Tässä vaiheessa kehittämismenetelmäksemme oli valikoitunut puolistrukturoidut ryhmähaastattelut sekä vertaiskehittäminen, eli benchmarking. Lokakuun 2023 kehittämispäivässä sovimme samalla työntekijöiden haastatteluista, jotka toteutuisivat vielä loppuvuodesta 2023. Myös vertaiskehittämisen prosessi käynnistyi samalla.

5.1 Benchmarking eli vertaiskehittäminen

Benchmarkingilla eli vertaiskehittämisellä tarkoitetaan oman toiminnan kehittämistä toisilta oppimalla. Vertaiskehittämisessä keskeistä on vertailla, arvioida ja oppia toisilta hyviä käytäntöjä ja näiden pohjalta kehittää omaa toimintaa. (Sepänen-Järvelä, 2005, s. 14.) Lähtökohtana benchmarking-menetelmän soveltamiselle voi olla esimerkiksi jokin toiminta tai organisaation osa, jonka toimintaa

on tarpeellista tehostaa tai kehittää. Vertaiskehittämismenetelmän hyödyntämistä suositellaan silloin, kun tavoitteena on oppia organisaation ulkopuolelta asioita ja näin parantaa sekä kehittää omaa toimintaa esimerkiksi prosessien tai työmenetelmien suhteen. (Karlöf & Östblom, 1993, s. 99.)

Vertaiskehittämissä riskejä voi aiheuttaa esimerkiksi se, että tietojen laatu ja laajuus voi vaihdella paljonkin vastaajan mukaan. Jos lähteiden laatu ei tyydytä tutkimuksen tekijöitä, voi olla tarvetta lisätä lähteiden määrää. On myös mahdollista, että valittu benchmarking-kumppani päättää olla osallistumatta, eli yritys tai organisaatio ei välttämättä näe mielekkääksi liittyä mukaan projektiin. Kieltäytymisen taustalla voi olla useita, jopa monisyisiä syitä, joita ei aina avata; esimerkiksi ajatellulla kumppanilla ole yksinkertaisesti aikaa tai resursseja ottaa osaa projektiin. (Karlöf & Östblom, 1993, s.137, s. 139–140.)

Päätavoitteena vertaiskehittämisprosessissamme oli ottaa selvää, miten eri sijaishuoltopaikoissa arvioidaan lasten elämäntilannetta sekä hyvinvointia, ja millaisia työkaluja heillä on käytössään. Saatuja tietoja tulisimme käyttämään osana aineistoa, jonka pohjalta kehitämme työkalua yhteistyökumppanimme käyttöön. Vertaiskehittämiseen liittyviä riskejä olivat siis kysymysten toimimattomuus, vastausten laatu, tai ettei vastauksia saada lainkaan. Riskinä näimme myös sen, että osassa sijaishuoltopaikoissa on käytössä maksullisia arvioinnin työkaluja tai ohjelmistoja, jolloin me emme niihin pääsisi tutustumaan tai hyödyntämään niiden sisältöjä. Alun perin suunnitelmassa oli, että olisimme lähestyneet vertaiskehittämisprosessin aikana vain muutamaa sijaishuoltopaikkaa, mutta pohtiessamme menetelmään liittyviä riskejä, päädyimme siihen, että lähestymme useampaa sijaishuoltopaikkaa, jotta vastauksia saataisiin kattavammin.

Vertaiskehittämisprosessi käynnistyi niin, että marraskuussa 2023 lähestyimme 50 eri sijaishuoltopaikkaa sähköpostitse kysymyksillä (Liite 1). Pyysimme sijaishuoltopaikkoja vastaamaan kysymyksiimme kuukauden sisällä. Sijaishuoltopaikat valittiin sattumanvaraisesti, mutta ne olivat kuitenkin perustason lastensuojelulaitoksia, samoin kuin Vanhamäen lastenkoti. Vastauksia palautui valitettavasti vain muutamia, eikä vertaiskehittäminen toteutunut toivotulla tavalla, sillä saatu

materiaali jäi hyvin vähäiseksi. Osa vastaajista vetosi liikesalaisuuteen, eivätkä täten voineet tai halunneet vastata kysymyksiimme.

Vertaiskehittämisen kautta saadun aineiston analysoimme niin, että aineistoista poimittiin vain lopullisen työn kannalta merkityksellisimmät tiedot, kuten vastaajilla käytettävissä olevat työkalut sekä muutamia perustietoja lasten hyvinvoinnin selvittämisestä. Aineistosta kävi ilmi, että lapsen hyvinvointia ja elämäntilannetta selvitettäessä on erityisen tärkeää se, että lapsen omat kokemukset huomioidaan ja arviointityötä on mahdotonta tehdä ilman lapsen läsnäoloa. Lapsen tilannetta arvioitaessa osa sijaishuoltoapaikoista hyödyntää asiakastietojärjestelmien sisäisiä arviointipohjia, erilaisia valmiita lomakkeita tai heidän itse laatimiaan lomakkeita. Työkalut, joita sijaishuoltoapaikat mainitsivat käyttävänsä, olivat muun muassa BDI-masennuskysely, nuorille suunnattu päihdemittari ADSUME sekä verkostokartta, jonka avulla voidaan kartoittaa lapsen läheisverkostoa. Arviointeja tehdään eri laajuudessa viikoittain, kuukausittain tai muutaman kerran vuodessa, ja arviointien tavoitteena on saada kokonaisvaltainen kuva lapsen tilanteesta tai arvioida muutoksia. Arvioinneista saatuja tietoja hyödynnetään, kun pohditaan millainen apu ja tuki palvelisi lasta parhaiten.

Kehittämämme työkalun kannalta tärkeimmät asiat, joita opimme tämän vertaiskehittämisen myötä, olivat lapsen osallisuuden tärkeys kaikissa häntä koskevissa asioissa, sekä se, ettei arviointia lapsen hyvinvoinnista voi tehdä lainkaan ilman hänen läsnäoloaan. Tämän pohjalle oli hyvä alkaa kehittämään työkalua, joka on aidosti lasta osallistava ja hänen etunsa mukainen. Tutustuimme myös työkaluihin, joita toiset lastenkodit mainitsivat käyttävänsä lapsen tilannetta arvioitaessa. Näistä työkaluista haimme inspiraatiota kehittämämme työkalun kysymyksiin ja sisältöihin.

5.2 Haastattelu kehittämistyönmenetelmänä

Haastattelut ovat yksi käytetyimmistä tiedonkeruumenetelmistä niiden monipuolisuuden ja joustavuuden vuoksi. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa kysymykset ja teemat ovat suunniteltu etukäteen, mutta

niiden tarkkaa muotoa tai esittämistapaa ei ole määritelty. Puolistrukturoidussa haastattelussa haastateltaville ei myöskään anneta valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan haastateltavat voivat vastata kysymyksiin omin sanoin ja tuoda omia näkemyksiään esiin. Haastattelut voidaan toteuttaa joko yksilö- tai ryhmämuotoisina. Ryhmähaastattelussa on tarkoituksena, että keskustelu on melko vapaamuotoista ja spontaania. Ryhmähaastatteluissa haastattelijan rooli on toimia lähinnä keskustelun puheenjohtajana ja johtaa keskustelua niihin aiheisiin, joista haastateltaja on kiinnostunut. (Hirsjärvi & Hurme, 2022; Tampereen yliopisto, i.a.)

Toteutimme Vanhamäen lastenkodin työntekijöiden haastattelut joulukuun 2023 alussa. Juuri ennen haastatteluiden toteuttamista, haastateltavien työntekijöiden kanssa käytiin lyhyesti läpi opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet. Työntekijöille kerrottiin, että haastattelut äänitetään, tallennetaan, miten aineistoa jatko hyödynnetään ja miten se lopuksi hävitetään. Haastattelukysymyksiä ja aiheita olimme pohtineet etukäteen (Liite 2) ja haastattelut etenivätkin suunnitelman mukaisesti. Muutamia tarkentavia kysymyksiä esitettiin haastattelun edetessä. Haastattelut toteutuivat Vanhamäen lastenkodin tiloissa ja haastattelukertoja oli kaksi. Ensimmäiseen haastatteluun osallistui kahden haastattelijan lisäksi kaksi haastateltavaa ja se kesti 49 minuuttia. Toisessa haastattelussa haastateltavia oli kolme ja tämän haastattelun pituus oli 33 minuuttia. Ensimmäiseen haastatteluun oli tarkoitus saada myös kolme haastateltavaa, mutta yksi haastateltavista oli estynyt osallistumaan.

Haastattelut toteutimme puolistrukturoituina ryhmähaastatteluina ja haastatteluiden tarkoituksena oli saada kerättyä olennaista aineistoa ja tietoa, jonka pohjalta lopullista työkalua lähdetään kokoamaan. Oli tärkeää, että työntekijöiden toiveet ja tarpeet työkalua varten tulisivat kuulluiksi, ja täten työkalun olisi mahdollista vastata lastenkodin tarpeisiin mahdollisimman hyvin. Valitsimme puolistrukturoidun teemahaastattelun menetelmäksi, jotta saisimme tietoa juuri niistä aihealueista, jotka ovat työmme kannalta tarpeellisia. Ryhmämuotoisen haastattelun valitsimme menetelmäksi siksi, että aikaan saatiin spontaania keskustelua ja esiin nousivat myös aiheet, jotka olisivat muuten saattaneet jäädä kertomatta. Tavoitteena oli, että haastattelutilanteissa saadaan kerättyä tietoa muun muassa

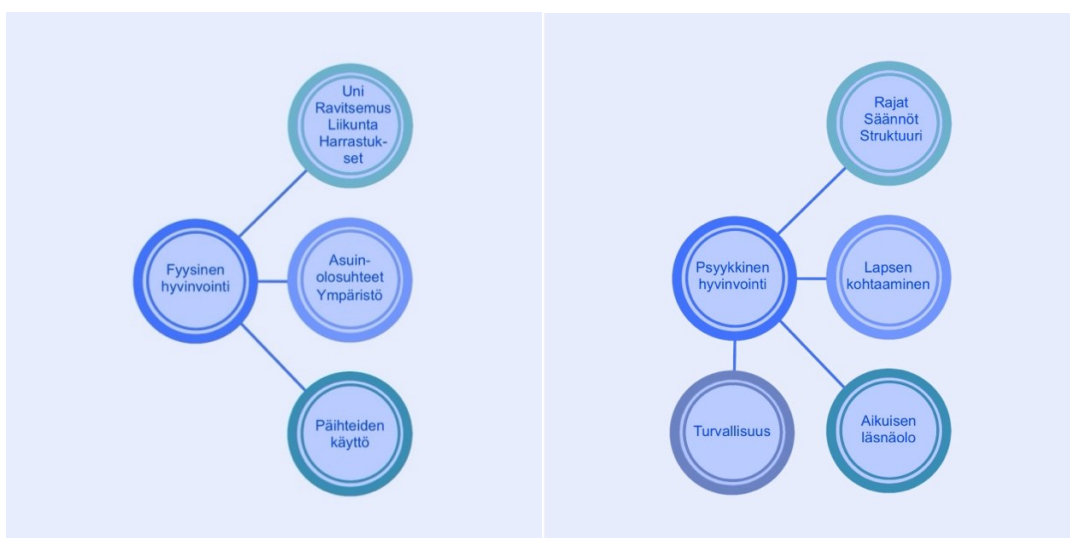
lasten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä ja siitä, millaisia asioita henkilökunta pitää merkityksellisenä selvittää sijoituksen alkuvaiheessa.

5.3 Haastatteluaineiston analyysi

Erilaisten tutkimusaineistojen analysointitapa on hyvä päättää jo ennen itse aineiston keräämistä. Haastatteluista saatu aineisto kirjoitetaan yleensä auki tekstiksi eli litteroidaan, mutta päätelmiä voidaan tehdä myös suoraan aineistosta. Litteroinnin tarkkuus on syytä pohtia sen mukaan, millainen tutkimusote tai tutkimuskysymys on. Haastatteluaineistoille on tyypillistä, että tietoa kerätään haastateltavien näkökulmista tai mielipiteistä, eli ollaan kiinnostuneita puheen sisällöstä. Tällöin keskeistä on se mitä sanottavaa haastateltavalla on ja litteraatio-tarkkuudeksi riittää, että asia tulee ymmärretyksi. (Hirsjärvi & Hurme, 2022; Kallio, i.a.) Nauhoitetut haastattelut kirjoitimme puhtaaksi Word-tiedostoon litteroimalla. Haastattelujen litteroinnin suoritimme tarkasti, sillä hyvin suoritettu litterointi auttaa tekstin tarkemmassa analysoinnissa, joka toteutettiin teemoittelun avulla. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 22 sivua (A4). Ennen aineiston analysointia, luimme litteroidut tekstit läpi useampaan kertaan, jotta saimme luotua aineistoista kokonaisvaltainen kuvan ja jatkoanalysointi oli mahdollista.

Teemoittelun avulla aineistosta voidaan etsiä sekä yhdistäviä että erottavia asioita. Teemoittelu sopii luontevaksi jatkoksi haastatteluille, joissa on jo käsitelty tiettyihin aihealueisiin liittyviä asioita. Aineisto järjestellään teemojen mukaan, ja teemat määräytyvät analyysin tuloksena sen mukaisesti, kuinka ne aineistossa esiintyvät (Juhila, i.a.; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.) Haastatteluista kerätyn, litteroidun aineiston analysoimme teemoittelun avulla, koska se on luonteva jatko teemahaastatteluille. Teemoittelun avulla löysimme aineistosta aihepiirejä, jotka toistuivat aineistossa ja jotka olivat merkityksellisiä lopullisen hyvinvointikartoituksen kannalta. Olimme jaotelleet hyvinvointiin liittyvät haastattelukysymykset fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen ja aineelliseen hyvinvointiin, ja teemat rakentuivat näiden alle.

Aineiston fyysiseen hyvinvointiin liittyvät teemat olivat uni, liikunta ja harrastukset, ravitseminen, asuinolosuhteet ja ympäristö sekä päihteidenkäytön vaikutukset (Kuvio 3). Psykkiseen hyvinvointiin liittyviä teemoja muodostui laajemmin ja näitä olivat esimerkiksi struktuuri, säännöt ja rajat, lapsen kohtaaminen, aikuisten läsnäolon merkitys sekä turvallisuus (Kuvio 4). Sosiaaliseen hyvinvointiin liittyvät teemat olivat vuorovaikutussuhteet, sekä lapsen lähiverkosto, johon kuuluivat esimerkiksi perhe, sukulaiset ja ystävät (Kuvio 5). Aineellisen hyvinvoinnin teemat muodostivat esimerkiksi riittävä ravinto, riittävät resurssit sekä puhtauteen liittyvät asiat (Kuvio 6).



Kuvio 3. Fyysinen hyvinvointi ja Kuvio 4. Psykkinen hyvinvointi



Kuvio 5. Sosiaalinen hyvinvointi ja Kuvio 6. Aineellinen hyvinvointi

Turvallisuus ja turvallisuuden tunne toistuivat useimmissa teemoissa ja niiden vaikutus lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin tunnistettiin laajasti läpi aineiston. Näiden teemojen lisäksi saimme haastatteluiden analysoinnista arvokasta tietoa lastenkodilla jo käytössä olevista työkaluista ja -menetelmistä sekä niiden toimivuudesta. Haastatteluista selvisi, että Vanhamäen lastenkodilla käytetään lapsen hyvinvoinnin mittaamiseen esimerkiksi 3X10D-elämäntilannemittaria, jonka kerrottiin olevan käytössä satunnaisesti ja joka koettiin melko toimivaksi työkaluksi lapsen hyvinvointia selvitettäessä. 3X10D-elämäntilannemittarista kerrottiin myös, että se ei vastaa täysin Vanhamäen lastenkodin tarpeisiin ja esimerkiksi osa kysymyksistä oli lapsille liian vaikeita ymmärtää.

5.4 Palautteet

Analysoidun aineiston perusteella laadimme alustavia kysymyksiä, joita lopullinen työkalu voisi sisältää. Nämä alustavat kysymykset laitoimme sähköpostitse Vanhamäen lastenkodin henkilökunnalle kommentoitavaksi joulukuun lopulla 2023. Lastenkodin työntekijöiden palaute oli lyhyt ja ytimekäs, ja sen mukaan kysymykset olivat hyvin muotoiltuja, lapsilähtöisiä sekä niiden pohjalle olisi hyvä lopullista versiota hyvinvointikartoituksesta rakentaa. Kehittämisprosessin alussa käytimme työkalusta nimeä hyvinvointimittaristo ja tämä näkyy esimerkiksi siinä, että benchmarking-sähköposteissa ja haastattelukysymyksissä on puhuttu mittaristosta. Kehittämisprosessin edetessä päädyimme kuitenkin muokkaamaan työkalun nimeä sitä enemmän kuvaavaksi, eli hyvinvointikartoitukseksi.

Saamamme palautteen perusteella jatkoimme hyvinvointikartoituksen työstämistä niin, että valitsimme kysymyksistä oleellimmat sekä merkityksellimmät ja ne jaoteltiin eri kategorioihin, jotka muodostaisivat lopullisessa versiossa mahdollisia aihealueita. Samalla aloitimme kartoituksen visuaalisen ilmeen suunnittelun ja toteutuksen. Työkalun visuaalinen toteutus tehtiin Procreate-sovelluksella. Hyvinvointikartoituksen tueksi työelämäyhteistyökumppani toivoi myös ehdotuksia jo olemassa olevista työkaluista, joita voisi hyödyntää silloin, jos jotain tiettyä teemaa tai aihetta halutaan lapsen kanssa selvittää tarkemmin. Noiden työkalujen etsimisen aloitimme tammikuussa 2024.

Helmikuun 2024 alussa laitoimme sähköpostitse ensimmäisen version hyvinvointikartoituksesta Vanhamäen lastenkodille ja pyysimme siitä palautteet sekä kehittämisehdotukset. Vanhamäen lastenkodin johtaja oli myös kokeillut työkalun toimivuutta yhden lapsen kanssa. Sovimme tapaamisen lastenkodin johtajan kanssa ja kävimme läpi palautteet sekä kehittämisehdotukset. Saadun palautteen mukaan teemat olivat hyvin esillä ja kysymyksissä kartoitettiin heidän mielestään oikeita asioita. Palautteen mukaan työkalu toimi erinomaisesti myös lapsen kanssa kokeiltuna ja se toimi hyvin puheeksi ottamisen tukena. Pohdimme yhdessä myös joidenkin kysymysten asettelua sekä vastausvaihtoehtoja. Palautteen ja pohdintojen perusteella jatkoimme kartoituksen työstämistä ja päädyimme muun muassa jättämään numeraalisen vastausasteikon pois, koska sanalliset vastausvaihtoehdot koettiin lapsille helpommaksi vastata. Työn visuaalista ilmettä myös paranneltiin selkeämmäksi. Lopullinen versio toimitettiin lastenkodille helmikuun 2024 puolessa välissä. Tässä vaiheessa hyvinvointikartoitus sai myös nimensä Vahvis.

5.5 Vahvis-Hyvinvointikartoitus

Kehittämisen prosessin lopputuotoksena syntyi lapsen hyvinvointia ja elämäntilannetta avaava hyvinvointikartoitus, joka pohjaa tutkimus- ja teoretietoon sekä käytetyistä kehittämismenetelmistä saatuihin tietoihin. Työkalu koostuu kansilehdestä, ohjeistuksesta, kysymyslomakkeista (neljä sivua) sekä yhteenvetolomakkeesta. Hyvinvointikartoitus sisältää siis yhteensä seitsemän sivua. Työelämäyhteistyökumppanin toiveesta lopullista tuotosta ei esitellä opinnäytetyön raportissa kokonaisuudessaan, vaan sen sisällöstä kerrotaan sanallisesti ja kuvien avulla. Hyvinvointikartoitusta on tarkoitus täyttää yhdessä sijaishuoltoon saapuvan lapsen kanssa sijoituksen alkuvaiheessa. Työntekijällä on paljon vastuuta, kun hän täyttää kartoitusta lapsen kanssa. Hänen tulee huomioida lapsen ikä- sekä kehitystaso sekä soveltaa kysymyksiä lapselle ymmärrettävään muotoon. Työntekijän tulisi myös tehdä huomioita lapsen antamista vastauksista ja pohtia, milloin tilanne vaatii lisäselvitystä tai nopeaa puuttumista – esimerkiksi jos lapsi on kokenut kiusaamista koulussa, tulisi tähän reagoida. Kun kartoituksen aihealueet

on käyty läpi, voivat työntekijät saatujen tietojen pohjalta suunnitella sijoituksen tavoitteita yhdessä lapsen kanssa. Hyvinvointikartoitus toimii puheeksi ottamisen välineenä ja sen avulla saadaan myös tietoa siitä, mihin asioihin lapsi itse toivoo muutosta. Kartoitusta voidaan hyödyntää myös muutoksien arviointiin täyttämällä se uudestaan tietyn ajan kuluttua, ja vertailla siitä saatuja tietoja edellisiin vastauksiin.

Hyvinvointikartoituksen ohjeistuksessa kerrotaan lyhyesti työkalun tarkoituksesta sekä työkalun kehittämisestä. Ohjeistus sisältää konkreettiset ohjeet työntekijälle siitä, kuinka hyvinvointikartoitusta on tarkoitus käyttää ja millaisia asioita työkalua käytettäessä tulisi huomioida. Hyvinvointikartoituksessa on myös vinkkejä jo olemassa oleviin työkaluihin, ja ohjeistus muistuttaa myös näiden työkalujen hyödyntämisestä kartoituksen tukena. Kysymyslomakkeita on neljä sivua, ja ne on jaoteltu aihealueisiin. Arki-osiossa (Kuva 1) kysymykset kattavat lapsen perustarpeisiin sekä kouluun liittyvät asiat. Toisessa osiossa (Kuva 2) syvennytään terveyteen liittyviin kysymyksiin, joissa on huomioitu niin fyysinen kuin psyykinenkin terveys.

ARKI

Kurkkaa Pesäpuun
Minun päiväni- ja
Ajankäyttöni -tehtävät

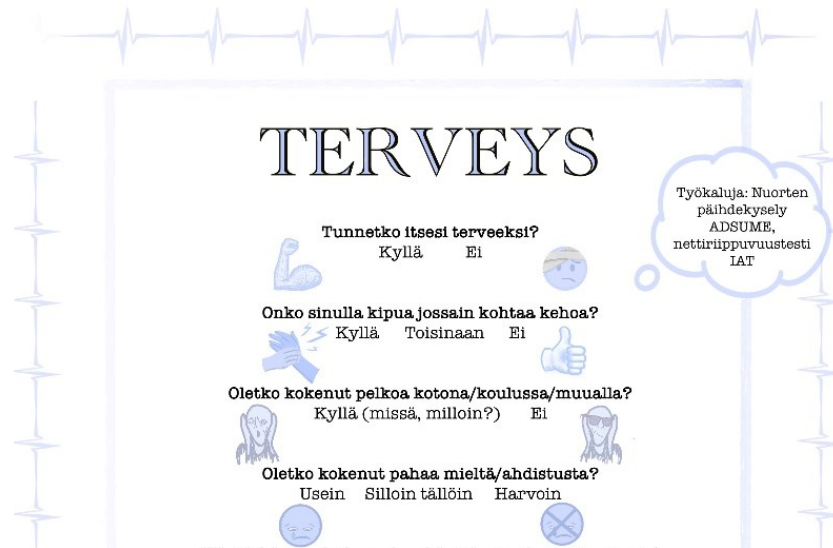
Montako kertaa syöt päivän aikana?
0 1 2 3 4 5

Käytkö suihkussa joka päivä?
Kyllä Ei

Koetko nukkuvasi riittävästi?
Kyllä Ei

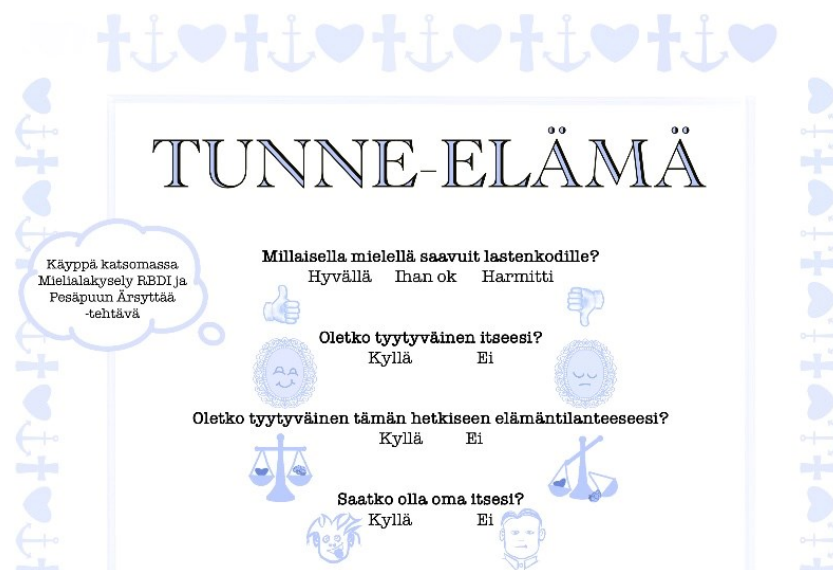
Onko sinulla tarpeeksi vaatteita ja sellaisia tavaroita,
joita oikeasti tarvitset?
Kyllä Ei

Kuva 1. Osa hyvinvointikartoituksen Arki-osioista

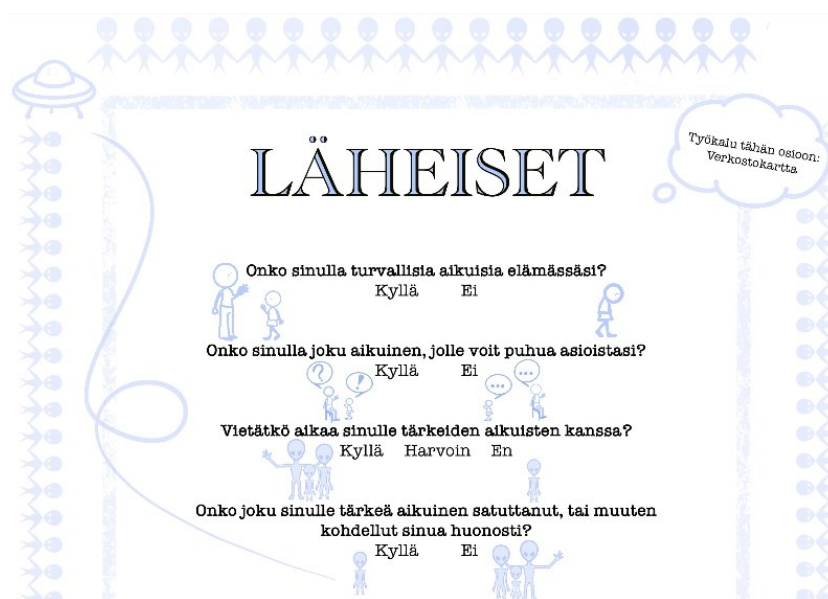


Kuva 2. Osa hyvinvointikartoituksen Terveys-osiosta

Kolmas osio (Kuva 3) kattaa lapsen tunne-elämään liittyviä asioita, joita ovat muun muassa lapsen itsetunto ja onnellisuus. Neljäs kysymysosio (Kuva 4) kartoittaa lapsen läheisverkostoa. Yhteenvetosivu on nimensä mukaisesti tarkoitettu kartoituksessa esiin nousseiden asioiden koontiin, ja siinä huomioidaan lapsen vahvuudet sekä asiat, joihin hän itse toivoo tapahtuvan muutosta sijoituksen aikana. Tarkoituksena on myös pohtia keinoja, joilla lasta voidaan auttaa, sekä sopia yhdessä siitä, milloin asioiden äärelle palataan uudelleen.



Kuva 3. Osa hyvinvointikartoituksen Tunne-elämä-osiosta



Kuva 4. Osa hyvinvointikartoituksen Läheiset-osiosta

Visuaalisen ilmeen avulla pyrimme siihen, että hyvinvointikartoitus on selkeä, mutta mielenkiintoa herättävä, jotta lasten olisi mukava täyttää kartoitusta. Jokainen kysymysosoio on kuvitettu eri tavoin ja se yhdistyy käsiteltävään teemaan. Valitsemamme sininen väri on käytössä muutoinkin Vanhamäen lastenkodilla, esimerkiksi heidän internetsivustollansa, joten se oli luonnollinen valinta myös hyvinvointikartoitukseen. Visuaalisen ilmeen toteutuksesta vastasi yksi opinnäytetyön tekijöistä, joka on itse piirtänyt kaikki kuvat, joita työkalu sisältää. Kuvien piirtäminen tapahtui niin, että kuvat piirrettiin ensin A4 kokoon, jonka jälkeen ne pienennettiin työkaluun sopivaksi.

6 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Ammattikorkeakoulut ovat sitoutuneet noudattamaan ohjeita ja suosituksia, jotka Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on laatinut. Ohjeistuksia ja suosituksia noudattamalla luodaan eettisesti ja laadullisesti hyvä tuotos. Opinnäytetyön luotettavuuteen ja eettisyyteen vaikuttavat muun muassa tekijöiden riittävä perehtyneisyys aiheeseen, henkilötietojen käsittelyyn liittyvät asiat, tietosuoja asioiden riittävä huomioiminen ja käytettävien lähteiden luotettavuus. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene, 2020, s. 3, s. 14.)

Teoreettisessa viitekehyksessä olemme huomioineet lähteiden luotettavuuden ja käyttäneet lähteitä monipuolisesti. Lähteinä olemme käyttäneet Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisuja ja teoksia, työn kannalta keskeistä lainsäädäntöä sekä lopputuloksen kannalta tärkeitä teoksia, artikkeleita ja tutkimusainestoa. Työmme teoreettinen viitekehys pohjautuu mahdollisimman uusiin tutkimuksiin sekä ajankohtaiseen tietoon. Olemme kuitenkin ottaneet työhömmme mukaan muutamia klassikotutkimuksia ja teorioita, sillä ne tuovat edelleen arvokasta ja ajankohtaista tietoa osaksi työtämme. Olemme perehtyneet opinnäytetyön aiheeseen laajasti tutustuen erilaisiin lähdemateriaaleihin ja valinneet työhömmme tärkeimmiksi katsomamme lähteet. Olemme myös tutustuneet laajasti Vanhamäen lastenkotiin keskustellen lastenkodin johtajan kanssa sekä Vanhamäen lastenkodin internetsivujen kautta.

Haastattelimme Vanhamäen lastenkodin työntekijöitä opinnäytetyötämme varten. Haastattelut suoritettiin ryhmämuotoisina teemahaastatteluina ja ne äänitettiin ja tallennettiin. Pyysimme työntekijöiltä luvan äänittämiseen, tallentamiseen ja tulosten hyödyntämiseen suullisesti ennen haastatteluita. Kerroimme haastatelluille työntekijöille myös haastatteluaineiston hävittämisestä, joka toteutettiin poistamalla kaikki tiedostot aineiston analysoinnin jälkeen. Emme keränneet mitään henkilötietoja opinnäytetyömme haastatteluiden yhteydessä, sillä se oli merkityksetöntä. Muutenkin tietosuoja- ja salassapitoasiat olemme ottaneet työmme aikana huomioon tarkasti. Teimme myös työelämäyhteistyökumppanimme

kanssa yhteistyösopimuksen ja selvitimme, onko tutkimusluvalla tarvetta. Opinnäytetyömme on kehittämispainotteinen, joten tutkimuslupaa emme tarvitse.

Eettisyyteen liittyvät asiat tulee ottaa huomioon myös työkalua käytettäessä. Työntekijällä on suuri vastuu siinä, että hän esittää kysymykset lapselle ymmärrettävässä muodossa sekä niin, että hän huomioi lapsen ikä- ja kehitystason. On tärkeää, että lapsen ääni ja kokemukset tulevat aidosti kuulluiksi ja nähdyksi kartoitusta täytettäessä, eikä työntekijä tee omia tulkintojaan asioista. Työntekijän on tärkeää selvittää, mitä lapsi tarkoittaa sanomisillaan ja puuttua niihin tarvittaessa tarkemmin. Työntekijän on oltava lapselle aidosti läsnä ja kuunneltava häntä, jotta lapsen subjektiivinen kokemus ja mielipiteet saadaan selville.

7 POHDINTA

Opinnäytetyömme lopputuotoksena Vanhamäen lastenkodille syntyi uusi työkalu lapsen hyvinvoinnin ja kokonaisvaltaisen elämäntilanteen kartoittamisen tukeksi. Työkalun käyttäminen on tarkoitettu ensisijaisesti siihen hetkeen, kun lapsi saapuu lastenkodille, mutta sen avulla voidaan myös tarkastella sijoituksen aikana tapahtuvia muutoksia. Hyvinvoinnin ja elämäntilanteen kartoittamisen tuoksi kehitellylle työkalulle oli todellinen tarve ja se toteutettiin Vanhamäen lastenkodin toiveesta. Kartoituksen toivomme vahvistavan Vanhamäen lastenkodin tekemän arviointityön laadukkuutta ja vaikuttavuutta sekä sitä, että lapsen osallisuus ja toimijuus lisääntyy häntä koskevissa asioissa. Toivomme, että työntekijät saavat lastenkodin johtajalta hyvän perehdytyksen työkalun käyttämiseen, sillä hänellä on hyvät edellytykset perehdyttää työntekijät työkalun käyttöön yhteisen kehittämisprosessimme perusteella.

Opinnäytetyömme tavoitteet toteutuivat erinomaisesti. Suunnittelemamme aikataulu opinnäytetyöllemme piti ja yhteistyö toimi tiimiimme kesken sekä yhteistyökumppanimme kanssa. Opinnäytetyömme teoreettista viitekehystä varten

materiaalia löytyi kattavasti. Työkalua oli helppo lähteä työstämään ja kehittämään, kun pohjatyöt olivat huolellisesti tehty. Valikoitujen kehittämismenetelmien käyttö onnistui hyvin ja ne toivat lisäarvoa työllemme. Benchmarking kehittämismenetelmänä antoi meille toivottua vähemmän tietoa, mutta vastauksista saatiin kuitenkin hyödyllistä tietoa. Tiedostimme riskit, jotka vertaiskehittämiseen liittyivät, ja tämän vuoksi olemmekin tyytyväisiä saamaamme materiaaliin, koska se olisi myös voinut olla olematonta. Lastenkodin työntekijöiden haastattelut sujuivat hyvin ja saimme kattavasti materiaalia, jonka pohjalta pystyimme työstämään työkalua. Kokonaisuudessaan voimme olla tyytyväisiä tuottamaamme työkaluun.

Lapsen hyvinvoinnin ja kokonaisvaltaisen elämäntilanteen selvittäminen on tärkeä osa lastensuojelua, ja sitä tehdäänkin erityisesti sosiaalityöntekijöiden toimesta ennen mahdollista sijoituspäätöstä. Mitään yhtenäisiä toimintatapoja tai linjauksia siitä, miten lapsen hyvinvointia tai tilannetta kartoitetaan, kun hän saapuu sijaishuoltoon, ei ole olemassa. Vahvis-Hyvinvointikartoitus on jatkumoa tälle tärkeälle arviointityölle, jota tulisi ehdottomasti jatkaa sijaishuollon aikana. Työkalua käytettäessä voidaan saada selville lapsen hyvinvoinnista ja elämäntilanteesta tärkeitä asioita, jotka muuten jäisivät pimentoon tai selviäisivät vasta paljon myöhemmin. Toivomme, että tätä tärkeää arviointityötä tehtäisiin laajemminkin sijaishuollon työkentällä valtakunnallisesti ja Vahviksen kaltaisia työkaluja kehitettäisiin lisää. Tulevaisuudessa haluaisimme nähdä, että myös sijaishuollossa olisi olemassa yhtenäisiä käytäntöjä lasten hyvinvoinnin ja elämäntilanteen arviointiin.

Lapsen edun ja osallisuuden huomioiminen ovat tärkeimpiä asioita, jotka tulisi muistaa koko lastensuojeluprosessin aikana. Näitä asioita halusimme korostaa opinnäytetyössämme sekä työkalun kehittämisessä ja käyttämisessä. Halusimme myös korostaa lapsen subjektiivista kokemusta, koska lapsi on oman elämänsä asiantuntija ja osaa itse kertoa parhaiten omasta elämästään, kokemuksistaan ja ajatuksistaan. Opinnäytetyöprosessin aikana yllätyimme siitä, että ei ole olemassa yhtenäisiä käytäntöjä tai toimintatapoja siihen, miten lasten hyvinvointia ja elämäntilannetta kartoitetaan sijaishuollon aikana. Meidät yllätti myös se, kuinka paljon lapset ja nuoret ovat tuoneet esiin sitä, että heidän mielestään

lapsen etu ei aina toteudu lastensuojelua toteutettaessa. Tämä on mielestämme erittäin harmillinen ja iso ongelma lastensuojelun työkentällä.

Kun peilaamme opinnäytetyönprosessia ja sen myötä oppimiamme asioita sosionomin kompetensseihin, uskomme, että olemme oppineet paljon sosiaalialasta sekä etenkin lastensuojelun työkentästä. Ymmärryksemme lastensuojelun työkentästä on laajentunut ja palvelujärjestelmäosaaminen on kasvanut. Olemme ymmärtäneet kuinka tärkeää ja merkittävää on huomioida lapsen etu ja osallisuus kaikissa häntä koskevissa asioissa, ja sitä tulee mielestämme vahvistaa koko ajan. Uskomme myös, että eettinen osaamisemme ja kyvykkyytemme vaikuttaa sosiaalialan yhteiskunnalliseen keskusteluun on kasvanut. Tämän prosessin aikana olemme myös oppineet paljon yhteiskehittämisestä, työyhteisön toimivuudesta ja siitä, miten erilaisia kehittämismenetelmiä voidaan hyödyntää tietynlaisen lopputuloksen saavuttamiseksi.

Jatkokehittämissuositukseksi Vahvis-Hyvinvointikartoitukselle voisi olla sen muuttaminen sähköiseen muotoon, jolloin sen käyttäminen voisi olla osalle lapsista mielekkäämpää ja tietojen siirto asiakastietojärjestelmään helpompaa. Myös huoltajille voisi kehittää hyvinvointikartoituksesta samanlaisine kysymyksineen oman version, jossa tulisi esiin huoltajien näkemys lapsen tilanteesta. Kun sekä lapsi että huoltajat ovat täyttäneet hyvinvointikartoituksen, olisi tällöin mahdollista vertailla vastauksia ja saada kokonaisvaltaisempi kuva siitä, mitä sekä lapsi että huoltaja lapsen tilanteesta ajattelevat. Uskomme, että vastaukset saattaisivat olla hyvinkin poikkeavia toisistaan, ja tällöin olisi tärkeää huomioida etenkin lapsen kokemus asioista ja antaa enemmän painoarvoa hänen mielipiteilleen.

LÄHTEET

- Alatalo, M., Lappi, K., & Petrelius, P. (2017). *Lapsikeskeinen suojelu ja perheen toimijuuden tukeminen lasten suojelun perhetyössä ja perhekuntoutuksessa. Kohti monitoimijaista, yhteistä perhetyötä*. Työpaperi 21/2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-859-3>
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene. (2020). *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*. <http://www.arene.fi/julkaisut/raportit/opinnaytetoiden-eettiset-suositukset/>
- Bardy, M. (2013). Kolmas osa: Lastensuojelun ala. Teoksessa M. Bardy (toim.), *Lastensuojelun ytimissä* (4. uud. p., s. 71–78). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-853-7>
- De Godzinsky, V.-M. (2014). *Lapsen etu ja osallisuus hallinto-oikeuksien päätöksissä*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 267. <http://hdl.handle.net/10138/152419>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. (2010). *Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä: Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten*. Diakonia-Ammattikorkeakoulun julkaisuja. C Katsauksia ja aineistoja 17. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-099-4>
- Fattore, T., Mason, J., & Watson, E. (2009). When Children are asked about their well-being: towards a framework for guiding policy. *Child Indicators Research*, 2(1), 57–77.
- Hakala, E., Kola, S., Lehtola, J., & Paaer, M. (2023). Lastensuojelulaitosten ja päihdepalveluiden monialaisen yhteistyön kehittäminen ja jalkautuva työ. Teoksessa L. Yliruka, P. Eriksson, L. Jokinen & K. Pasanen (toim.). *Kohti monitoimijaista lastensuojelua hyvinvointialueilla*. (s. 17–28). Työpaperi 52/2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-984-9>
- Heino, T., Hyry, S., Ikäheimo, S., Kuronen, M., & Rajala, R. (2016). *Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset. HuosTa-hankkeen (2014–2015) päätulokset*.

- Raportti 3/2016. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-644-5>
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2022). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.
- Hoffrén, J., & Rättö, H. Hyvinvoinnin mittarit. (2011). Teoksessa J. Saari (toim.), *Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta*. (s. 219–239). Gaudeamus.
- Hokkila, K. (2023). Lastensuojelu asiakkaiden silmin. *Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 4/2023*. <https://www.lskl.fi/julkaisut/lastensuojelu-asiakkaiden-silmin-selvitys/>
- Holma, T. (2009). *LapsiARVI-kriteerit – perusvaatimukset lastensuojelupalvelujen laadulle. Opas laadun arviointiin ja kehittämiseen*. Suomen Kuntaliitto. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2009/1282-lapsiarvi-kriteerit-perusvaatimukset-lastensuojelupalvelujen-laadulle-opas>
- Ikonen, R., Eriksson, P., & Heino, T. (2020). *Sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointi ja palvelukokemukset. Kouluterveyskyselyn tuloksia*. Työpaperi 35/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-570-4>
- Jaakola, A.-M. (2.8.2023). *Lapsen tilanteen arvioiminen ja vaikuttava auttaminen*. <https://www.parempaalastensuojelua.fi/fi/uutinen/lapsen-tilanteen-arvioiminen-ja-vaikuttava-auttaminen>
- Juhila, K. (i.a.). Teemoittelu. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla 23.9.2023 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>
- Kallinen, K., Nikupeteri, A., Laitinen, M., Lantela, L., Turunen, T., Nurmi, H., & Leinonen, J. (2021). Lasten arjen hyvinvoinnin tekijät. *Kasvatus & aika* 15(2), 4–21. <https://doi.org/10.33350/ka.80332>
- Kallio, A. (i.a.). Litterointi. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla 3.9.2023 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>

- Karlöf, B., & Östblom, B. (1993). *Benchmarking: Tuottavuudella ja laadulla mestariksi*. Gummerus.
- Karvonen, S. (2019). Koetun hyvinvoinnin tila tunnuslukujen valossa. Teoksessa L. Kestilä & S. Karvonen (toim.), *Suomalaisten hyvinvointi 2018*. (s. 96–100). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-256-7>
- Kestilä, L., & Karvonen, S. (2022). Katsaus Suomen väestöön ja väestön hyvinvointiin tilastojen valossa. Teoksessa S. Karvonen, L. Kestilä & P. Saikkonen (toim.), *Suomalaisten hyvinvointi 2022*. (s. 20–38). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-996-2>
- Kestilä, L., Karvonen, S., Parikka, S., Seppänen, J., Haapakorva, P., & Sutela, E. (2019). Nuorten hyvinvoinnin erot. Teoksessa L. Kestilä & S. Karvonen (toim.), *Suomalaisten hyvinvointi 2018*. (s. 120–142). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-256-7>
- Kestilä, L., Paananen, R., Väisänen, A., Muuri, A., Merikukka, M., Heino, T., & Gissler, M. (2012). Kodin ulkopuolelle sijoittamisen riskitekijät. Rekisteripohjainen seurantatutkimus Suomessa vuonna 1987 syntyneistä. *Yhteiskuntapolitiikka* 77 (2012):1. 34–52. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201209117910>
- Koistinen, P. (2010). Työn, hoivan ja hyvinvoinnin muuttuvat suhteet. Teoksessa P. Niemelä (toim.), *Hyvinvointipolitiikka* (s. 371–387). WSOYpro Oy.
- L 417/2007. Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- L 731/1999. Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- L 812/2000. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. 22.9.2000/812. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>
- Laakso, R. (2019). “Ne näki musta”: Huostassa olevien lasten hyvinvointi ja sijaishuoltoon liittyvät kokemukset. Raportti 01/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-267-3>

- Lagerspetz, E. (2011). Hyvinvoinnin filosofia. Teoksessa J. Saari (toim.), *Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta*. (s. 79–105). Gaudeamus.
- Lahtela, J. (1.11.2022). *Lasten hyvinvoinnin mittaaminen ei ole yksinkertainen tehtävä*. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2022/lasten-hyvinvoinnin-mittaaminen-ei-ole-yksinkertainen-tehtava/>
- Leppälä, E. (2016). *Lapsen etu ja osallisuus huostaanotossa*. [Pro gradu -tutkielma, Lapin yliopisto]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201701041011>
- Malja, M., Puustinen-Korhonen, A., Petrelius, P., & Eriksson, P. (2019). *Lastensuojelun laatusuositus*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:8. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4067-3>
- McTavish, J., McKee, C., & MacMillan H. (10.10.2022). Foster children's perspectives on participation in child welfare processes: A meta-synthesis of qualitative studies. *PLoS ONE*. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0275784>
- Niemelä, P. (2010). Hyvinvointipolitiikan teoria. Teoksessa P. Niemelä (toim.), *Hyvinvointipolitiikka* (s. 16–37). WSOYpro Oy.
- Perttula, S. (2014). *Lapsen etu. Kategorioiden, tarpeiden ja odotusten takana sosiaalityöntekijöiden kirjoittamissa huostaanottohakemuksissa*. [Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201411072279>
- Petrelius, P., Tulensalo, H., Jaakola, A.-M., & Hietämäki, J. (2016). Kohti lapsikeskeistä ja kokonaisvaltaista lapsen tilanteen ja tuen tarpeiden arviointia. Teoksessa P. Petrelius, H. Tulensalo, A-M. Jaakola & J. Hietämäki (toim.), *Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi. Tietoa lastensuojelun kehittämisen pohjaksi*. (s. 5–26). Työpaperi 22/2016. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-749-7>
- Räty, T. (2023). *Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen* (5. uud. p.). Otava.
- Saaranen-Kauppinen, A., & Puusniekka, A. (2006). *Teemoittelu*. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

- Saari, J. (2011). Hyvinvoinnin kentät. Teoksessa J. Saari (toim.), *Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta*. (s. 33–78). Gaudeamus.
- Seppänen-Järvelä, R. (2005). Johdanto: Vertaisuuteen perustuvat kehittämis- ja arviointimenetelmät: innovatiivisia ratkaisuja. Teoksessa R. Seppänen-Järvelä (toim.), *Vertaismenetelmät kehittävän arvioinnin välineinä*. Hyvät käytännöt -menetelmäkäsikirja. (11–16). Stakes.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201204194291>
- Setälä, H. (2022). *Lapsen edun merkitys lapsen huostaanotossa. Lapsen etu on kaikki*. [Pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto].
<http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20220901>
- Sijaishuollon laatuksiteerit. (7.12.2023). Teoksessa *Lastensuojelun käsikirja*. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-laatuksiteerit>
- Sijaishuollon muodot. (7.12.2023). Teoksessa *Lastensuojelun käsikirja*. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot>
- Simpura, J., & Uusitalo, H. (2011). Hyvinvointi ja sosiaalinen kehitys. Teoksessa J. Saari (toim.), *Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta*. (s. 106–139). Gaudeamus.
- Stenvall, E. (2021). *Lasten ja nuorten osallisuus kansallisessa lapsistrategiassa. Osa 3: Lasten ja nuorten näkökulmia osallisuudesta*. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön raportteja ja muistioita 2021:19.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5438-0>
- Tampereen yliopisto. (i.a.). *Haastattelumenetelmät*. Saatavilla 3.9.2023
<https://research.tuni.fi/verne/tutkimus/tutkimusmenetelmat/haastattelumenetelmat/>
- Taskinen, S. (2017). Lastensuojelun vaativin ja näkyvin osa. *Yhteiskuntapolitiikka* 82 (3), s. 363–364. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2017102350245>
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. (16.5.2023). *Lastensuojelu 2022*. Tilastoraportti 24/2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023051544509>
- Vanhamäki säätiön lastensuojelupalvelut. (i.a.). *Lastenkodin palvelut*. Saatavilla 14.9.2023 <https://vanhis.fi/Lastenkoti/>

Vario, P. (2014). *"Lastensuojelussa on kyse siitä, että lapsilla on hyvä olla"*. *Kokemusasiiantuntijalapset hyvinvointia ja lastensuojelua tutkimassa*. [Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto].

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201406182074>

Wilson, S., Hean, S., Abebe, T., & Heaslip, V. (2020). Children's experiences with Child Protection Services: A synthesis of qualitative evidence. *Children and Youth Services Review*. Volume 113.

<https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2020.104974>

LIITE 1. Benchmarking sähköposti

Hei!

Olemme sosionomiopiskelijaryhmä Diakonia-ammattikorkeakoulusta (Diak). Laadimme opinnäytetyönämme hyvinvointimittariston lastensuojelun sijaishuollon työkentälle yksityiselle lastenkodille. Hyvinvointimittariston tarkoituksena ja tavoitteena on selvittää ja arvioida sijaishuollossa olevan lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Tämän sähköpostin tarkoituksena on esittää teille muutama benchmarking-kysymys, joiden avulla voimme vertailla ja analysoida lastensuojeluyksikköjen käytäntöjä ja toimintamalleja. Olemme valinneet teidän organisaationne vertailun kohteeksi, sillä uskomme voivamme oppia teiltä arvokkaita näkökulmia työhömmе. Opinnäytetyössämme emme mainitse vastaajaorganisaation nimeä. Vastauksia käytämme ainoastaan eri organisaatioiden työmenetelmien vertailemiseen ja apuna itse hyvinvointimittariston laadintaan.

Alta löydätte listan benchmarking-kysymyksiämme. Arvostaisimme suuresti, jos voisitte uhrata hieman aikaanne vastataksenne kysymyksiimme. Teidän asiantuntemuksenne ja kokemuksenne ovat meille korvaamattomia, ja ne auttavat meitä suuresti opinnäytetyömme teossa.

Kiitämme teitä jo etukäteen yhteistyöstänne ja odotamme innolla kuulevamme teistä lähitulevaisuudessa, viimeistään kuitenkin 15.12.2023 mennessä.

Minkälaisia menetelmiä ja/tai työkaluja käytätte sijoitettujen lasten hyvinvoinnin arvioimiseen? Onko teillä standardoitu prosessi tai käytättekö tapauskohtaista harkintaa? Mihin asioihin teidän organisaationne kiinnittää huomiota lasten hyvinvoinnissa? Ilmeneekö tämä myös käyttämistänne menetelmistä/työkaluista? Kuinka usein lasten hyvinvoinnin arviointeja suoritetaan? Miten varmistatte, että lapsen oma ääni tulee kuulluksi arviointiprosessissa? Ottaako arviointiprosessinne/työkalunne huomioon lapsen ikä- ja kehitystason? Miten?

Ystävällisin terveisin,

Sosionomiopiskelijat

Julia Ikäheimonen, Jenna Manninen, Jaakko Rauhansalo ja Carita Tikka

Diakonia-ammattikorkeakoulu (DIAK)

LIITE 2. Ryhmähaastattelun / hyvinvointimittariston pohja

Alustavat teemat:

- Hyvinvointiin vaikuttavat tekijät:
 - Mistä koostuu lapsen fyysinen hyvinvointi
 - Mistä koostuu lapsen psyykkinen hyvinvointi
 - Mistä koostuu lapsen sosiaalinen hyvinvointi
 - Mistä koostuu lapsen aineellinen hyvinvointi
 - Mitkä tekijät huonontavat hyvinvointia
- Mistä lapsen turvallisuudentunne koostuu?
- Lapsen saapuminen lastenkodeille
 - Mitä tiedätte lapsen hyvinvoinnista ennen kuin lapsi saapuu teille, mistä tämä tieto tulee? Kertooko asiakassuunnitelma jotain lapsen hyvinvoinnista, jos niin mitä?
 - (Mitä lapsen hyvinvointiin liittyviä asioita selviää jo asiakassuunnitelmasta, jääkö jotain uupumaan?)
- Nykyisin käytössä oleva 3x10D-mittari
 - onko aktiivisessa käytössä
 - mikä hyvää
 - mikä huonoa
- Onko teillä muita työkaluja käytössä lapsen hyvinvoinnin selvittämiseksi?
 - Jos on, niin mitä, mikä hyvää, mikä huonoa
- Mitä teidän mielestänne on tärkeää kysyä meidän laatimassa mittaristossa?